

Казки матінки моєї Гуски

Шарль Перро

Переказ Романа Терещенка

Красуня з зачарованого лісу

Червона Шапочка

Синя Борода

Кіт у чоботях

Чарівниці

Попелюшка, або Соболевий черевичок

Ріке-Чубчик

Хлопчик-Мізинчик

Химерні бажання

Спритна принцеса, або Пригоди Розумниці

Осляча Шкура

КАЗКИ ДІДУСЯ ПЕРРО

Понад три століття тому, 1696-го року паризький журнал "Галантний Меркурій" надрукував, без посилання на ім'я автора, казку "Красуня з зачарованого лісу". Через рік вона, разом з сімома іншими казками того ж автора, увійшла до збірки під назвою "Казки матінки моєї Гуски, або ж Історії та оповідки минулих часів з повчальними висновками". У передмові було зазначено, що всі ці казки написав П. Дарманкур, вісімнадцятилітній син вже добре знаного на той час автора поеми "Епоха Людовіка Великого" та полемічних діалогів "Паралелі між стародавніми й сучасними авторами" Шарля Перро. Щоправда, невдовзі з'ясувалося, що ті казки були таки написані не сином, а батьком: шістдесятивосьмирічному метрові довелося признатися, що він надумав цю вигадку, побоюючись звинувачень у виданні творів, написаних у "низькому жанрі".

Та життя спростувало марні побоювання великого казкаря. Рік у рік почали виходити все нові й нові збірки його казок, доповнені з часом ще трьома оповідками. Казками Перро стали захоплюватися в паризьких літературних салонах та королівських палацах (Шарль Перро був братом придворного архітектора Клода Перро, який побудував головний фасад і славнозвісну колонаду Дувра), їх [3] переповідали в міських та сільських оселях. Зрештою, казки Перро почали перекладати по всій Європі, а то і просто наслідувати. Значною мірою їх вплив позначився й на творчості таких уславлених письменників, як брати Я. та В. Грімм, В. Гауф і навіть Г.-Х. Андерсен. А вони ж жили й творили майже через двісті літ після Перро.

У чому причина нечуваної популярності його казок?

Звичайно, твори Перро аж ніяк не були чимось зовсім новим у тогочасній французькій літературі. І до нього, починаючи хоча б з Ф. Рабле з його неперевершеним "Гаргантюа та Пантагрюелем", письменники не тільки наслідували та

переспівували античні твори, а й користувалися фольклором, змальовуючи життя сучасних їм людей з народу. Проте в тогочасній "високій" літературі митці прагнули здебільшого використовувати все-таки античні сюжети. Перро ж приділив фольклору основну увагу, протиставивши його тогочасній класицистичній літературі, що все далі відходила у минуле. "Я стверджую,— писав він,— що мої казки більше варті того, аби розповідали саме їх, аніж більшість античних".

Найголовнішим для Перро завжди лишався моральний бік написаних ним творів. Його казки доводили, як важливо бути розсудливим, добрим, чесним, хоробрим, терплячим, працелюбним: ці якості мають бути притаманними кожній людині. І ще — майже в усіх казках Перро надзвичайно природно користувався традиціями та прийомами усної народної творчості, що робило його твори такими щирими й достовірними. Найбільшою мірою це притаманно "Коту в чоботях", "Червоній Шапочці" та "Синій Бороді". Але й у "Попелюшці", "Чарівницях", "Красуні з зачарованого лісу", "Хлопчику-Мізинчику", [4] трохи меншою мірою — в "Химерних бажаннях", "Ріке-Чубчику", "Ослячій Шкурі" та "Спритній принцесі" благодатний вплив фольклору яскраво відчутний поза всякими сумнівами.

У цій книжечці, яка, на відміну від інших видань (і французьких у тому числі), містить усі казки видатного майстра в переказах для дітей, ми повертаємо двом з них їхні первісні назви — такі, що їх ще триста років тому надумав сам Шарль Перро.

Відкриває збірку "Красуня з зачарованого лісу". Загальновживана досі майже в усіх переказах та переспівах іноземними мовами назва "Зачарована красуня" — не тільки не відповідає оригіналові за точністю його відтворення, а й деформує зміст твору. І донині більшість видавців друкують лише першу половину казки, де розповідається про те, як принцесу зачарували та як молодий принц розбудив її. Насправді ж основна дія казки тільки починається після пробудження принцеси: саме тоді вона виявляє свої найкращі чесноти — лагідність, вірність, любов до діток. Зрозуміло, що саме авторська назва найточніше відображає зміст твору — адже в казці головне не те, що красуня-принцеса, піддана чарам злої чаклунки, проспала сто років, а те, якою доброю і самовідданою стала вона по визволенні з зачарованого лісу.

Назва другої казки теж публікується відповідно до авторського оригіналу 1697 року. Це — "Попелюшка, або Соболевий черевичок". Тут причина неточності в попередніх переказах дещо інша. Цього разу Перро вжив майже зовсім забуте тепер старофранцузьке слово, яке в ті далекі часи означало найкоштовніше в середньовічній Європі хутро, що його привозили з далекого Сибіру,— соболеве. З [5] іронії долі у французькій вимові це слово майже неможливо відрізнити від іншого, що означає в перекладі скло, склянку, скляний або кришталевий посуд. Стародавнє слово забулось, а бідолашній Попелюшці з волі не досить обізнаних видавців та тлумачів довелося століттями танцювати й тікати від принца в скляному або й кришталевому взутті. Ми, як і добрий та лагідний дідусь Перро, вважаємо, що в соболевих черевичках їй буде все-таки ловкіше...

Насамкінець хочеться зауважити, що казки Шарля Перро вчать Добру,

застерігають проти Зла й сьогодні так само яскраво й палко, як і в ті часи, коли він тільки написав їх. Саме за це їх так люблять діти на всіх континентах Земної кулі.

Роман Терещенко

КРАСУНЯ З ЗАЧАРОВАНОГО ЛІСУ

Жили колись король з королевою. Жили вони собі довго в мирі та злагоді, але дітей у них не було, і вони так сумували, так сумували, що й не розказати.

Та от нарешті в королеви знайшлася дочка. З цієї щасливої нагоди при дворі влаштували пишне свято. На свято запросили всіх чарівниць, яких тільки могли знайти в країні.

Їх приїхало сім. За тогочасним звичаєм, кожна чарівниця мала чим-небудь обдарувати принцесу. Отже, щастя-долі мало бути в дівчинки по вінця. [7]

Увечері чарівниць запросили в королівський палац на святковий бенкет.

Перед кожною чарівницею поставили розкішний столовий набір і поклали важку золоту скриньку, в якій лежали ложка, виделка й ніж із щирого золота, оздоблені діамантами та рубінами.

Але тільки-но всі — господарі й гості — посідали до столу, як з'явилася ще одна гостя.

Це була старезна-престарезна чаклунка, яку тільки тому не запросили на свято, що вона вже п'ятдесят років не виходила з своєї вежі, і всі були певні, що її давно немає на світі.

Король звелів поставити і їй набір, але восьмої золоті скриньки не знайшлося: їх було виготовлено тільки сім — для семи чарівниць.

Стара чаклунка вирішила, що її зневажають, і пробурмотіла під ніс якісь погрози.

Молода і добра чарівниця, яка сиділа поруч, почула її і стривожилась — чи не задумала, бува, стара чаклунка наворожити принцесі якусь біду. Тільки-но гості повставали з-за столу, молода чарівниця поспішила в опочивальню і сховалася там за килимом.

Вона вирішила хоч трохи, коли це буде в її змозі, запобігти злу, що його могла б наврочити принцесі стара чаклунка.

Тим часом чарівниці зійшлись біля колиски маленької принцеси і почали її обдаровувати.

Наймолодша чарівниця пообіцяла, що принцеса буде найвродливішою в світі; друга — що вона буде найдобрішою; третя сказала, що принцеса буде наймилішою з дівчат; четверта пообіцяла, що вона чудово танцюватиме; п'ята — що вона співатиме, [8] як соловейко; шоста — що вона краще за всіх гратиме на музичних інструментах.

Настала черга старої чаклунки. Трясучи головою більше з досади, ніж од старості, вона сказала, що принцеса вколе собі руку веретеном і помре.

Почувши таке зловісне віщування, всі заціпеніли з жаху, у всіх з очей полилися сльози.

Аж тут з-за килима виступила молода чарівниця й голосно мовила:

— Не плачте, королю й королево, ваша донька не помре. Я, правда, не така вже й

могутня, щоб одвернути зло, яке наврочила лиха чаклунка. Принцеса справді вколе собі руку веретеном, але вона не помре, а тільки засне глибоким сном і так спатиме сто років. А через сто років з'явиться молодий та голий принц і розбудить вашу доньку.

Щоб запобігти зловісній ворожбі, король негайно звелів оголосити указ, яким забороняв, під страхом смертної кари, всім жителям королівства не тільки прясти веретеном, а навіть тримати його в себе.

І от минуло п'ятнадцять років. А може, й шістнадцять років минуло.

Якось король і королева з принцесою поїхали в один із своїх віддалених замків.

Одного дня принцеса, гуляючи по замку, забралась у маленьку комірчину десь аж під самим дахом сторожової вежі. Там сиділа за прядкою маленька сива бабуса. [9]

Вона й слова не чула про королівську заборону прясти веретеном.

— Що це ви робите, бабусю? — спитала принцеса.

— Пряду, люба моя дитино, — відповіла бабуса, й на думці не маючи, що розмовляє з королівською дочкою.

— Ах, як гарно! — вигукнула принцеса. — Як же це ви робите? Дозвольте й мені спробувати, може, і в мене так вийде? Мені так хочеться!..

Та тільки-но вона взяла в руки веретено (а була вона дуже жвава й трохи-таки легковажна дівчина), як віщування чарівниці справдилося: принцеса вколола собі пальця і впала непритомна.

Добра бабуса дуже перелякалась і почала кликати на допомогу.

Звідусіль позбігалися люди. Вони бризкали принцесі в обличчя водою, розстебнули їй комірець, поплескували по долонях, розтирали скроні оцтом, але все було марно.

Тоді король згадав про віщування чарівниці й зрозумів, що сталося те, що й повинно було статися, і що нічим тут не зарадиш.

Він звелів покласти принцесу в найпишнішій залі замку на ложе, вигаптуване золотом і сріблом.

Чарівне личко принцеси анітрохи не змінилося; щоки в неї були рожеві, а уста червоні, немов корали. Принцеса лежала, заплющивши очі, але видно було, як вона тихенько дихає, і це свідчило, що вона жива.

Король наказав, аби ніхто не заважав принцесі спати, поки настане час прокинутися їй самій. [10]

Аж тут на подвір'ї замку з'явилася добра чарівниця, що врятувала колись принцесі життя, якого хотіла її позбавити стара чаклунка.

Вона дізналася про нещастя від одного спритного карлика, в якого були семимильні чоботи (це такі чоботи, що, взувши їх, одним стрибком можна пролетіти сім миль), і в ту ж мить примчала з далекого королівства чарівниць на вогняній колісниці, запряженій драконами.

Король подав їй руку і допоміг зійти з колісниці. Чарівниця схвалила все, що він наказав зробити.

Та добра чарівниця була дуже передбачлива; вона подумала, що, прокинувшись сама в старому замку, принцеса перелякається, і тому зробила ось що.

Вона доторкнулась чарівною паличкою до всіх, хто був у замку, крім короля і королеви: до гувернанток, фрейлін, покоївок, придворних, чиновників, дворецьких, кухарів, кухарчуків, козачків, стражів, воротарів, пажів і лакеїв.

Вона доторкнулась також до коней на стайні й до конюхів, до дворових псів і до маленької Пуфочки, принцесиної собачки, яка лежала біля неї.

І всі, кого вона торкалася паличкою, відразу засинали так міцно, що могли прокинутись тільки водночас із принцесою, аби відразу ж бути готовими до її послуг, коли їй що-небудь знадобиться.

Навіть рожни на вогні з насадженими на них куріпками та фазанами, та й сам вогонь у печі поринули в глибокий сон. [11]

І все це сталося в одну мить: адже у чарівниць усе швидко діється!

Тоді король і королева поцілували свою улюблену доньку й залишили її саму в зачарованому замку. Король видав суворий указ, щоб ніхто не насмільювався наблизитися навіть до його мурів.

Але така заборона була, власне, й непотрібна, бо не минуло й чверті години, як навколо замку виросло стільки дерев, великих і маленьких, стільки колючих чагарів і тернику, що ні звір, ані людина не могли туди пройти, і замок зовсім зник за цим дрімучим лісом.

Тільки верхівки веж видніли з-за дерев, та й то коли відійти ген-ген далеко.

Звичайно ж, усе це за допомогою своєї палички зробила добра чарівниця — вона не хотіла, щоб зачаровану принцесу хто-небудь потурбував під час сну.

Минуло сто років.

Якось молодий і голий принц, що жив у сусідньому королівстві, поїхав на полювання.

Аж раптом він побачив вежі, що стриміли з-за дрімучого лісу. Йому стало цікаво, що там, за хащею, і він почав розпитувати в людей.

Кожен відповідав те, що чув: одні казали, ніби це старий покинутий замок, який навідують самі лише привиди, інші — що всі тутешні відьми злітаються туди справляти свій страшний шабаш.

Але більшість запевняла, що це житло людозера, що він носить туди маленьких дітей, яких йому щастить підстерегти і впіймати, що там він на дозвіллі з'їдає їх і що його ніяк не [12] можна вистежити й убити, бо тільки він і вміє прокладати собі дорогу через цей віковичний ліс.

Принц не знав, кому йняти віри. Аж тут один старий селянин підійшов до нього і сказав:

— Мій принце! Мабуть, років з п'ятдесят тому, коли не більше, я чув од батька, що є в тому замку принцеса, вродливішої за яку не знає світ. Але принцеса та зачарована і мусить проспати там рівно сто років, аж поки її розбудить принц, якому судилося стати її чоловіком.

Схвилюваний до краю цими словами, молодий принц вирішив, не гаючи ні хвилини, продертися крізь хащі й будь-що побачити принцесу.

Та диво дивне: не встиг він наблизитися до лісу, як усі величезні дерева, колючі чагарі й терник розступилися перед ним, даючи дорогу.

Принц пішов навпростець, де в кінці довгої алеї, що прослалася перед ним, виднів зачарований замок.

Юнак, правда, спочатку був трохи збентежився — він помітив, що ніхто з його людей не може пройти слідом за ним, бо дерева й чагарі спліталися ще щільніше, тільки-но він минав їх. Та це його не зупинило, і він сміливо попростував далі — молодий принц був таки з хороброго десятка.

Незабаром він добрався до замку, ввійшов у передній двір і, оглядівшись, мало не заціпенів од жаху.

Навколо панувала німа тиша. Повсюди лежали нерухомі тіла людей і тварин — так, наче вони мертві. [13]

Але за мить принц побачив, які лискучі обличчя та червоні носи у воротарів, і зрозумів: вони просто сплять. А що в їхніх келихах залишалося ще трохи вина, то можна було зрозуміти — заснули вони, бенкетуючи.

Принц проминув великий, вимощений мармуровими плитами двір, піднявся сходами і ввійшов до парадної зали, де, вишикувавшись з рушницями на плечі, голосно похропувала королівська сторожа.

Він пройшов покоями, в яких — хто сидючи, а хто навіть і стоячи — спали придворні кавалери і дами.

Нарешті він потрапив до золотої опочивальні, посеред якої стояло пишне ліжко. Завіси над ним було піднято, і принц одразу помітив зачаровану принцесу, яка спокійно спала.

На вигляд їй було не більше шістнадцяти років, а краса її справді сяяла сліпучим блиском.

Схвильований і захоплений, принц підійшов до дівчини, став на коліна і, не втримавшись, ніжно поцілував її.

А слід сказати, що саме в цю мить настав час закінчитися чарам.

Принцеса прокинулася, ласкаво глянула на принца й промовила:

— Це ви, мій любий принце? Ну й довго ж довелося на вас чекати!

Юнак, уражений цими словами, а ще дужче тим, як принцеса їх сказала, не знав, як висловити свою радість та вдячність, і запевняв, що кохає її дужче, ніж самого себе, і що він — найщасливіший у світі, бо саме йому випало звільнити принцесу від химерного сну. [14]

Вони ще довго розмовляли, але не розповіли одне одному й половини того, що хотіли сказати.

Тим часом увесь замок також прокинувся, і кожен узявся до своєї справи.

Але не слід забувати, що відтоді, як усі в замку обідали востаннє, минуло аж сто років.

Отож головна фрейліна, як і всі інші, з'явилася в опочивальні принцеси й урочисто оголосила:

— Столи накриті!

Принц допоміг принцесі підвестись.

Вона була розкішно вбрана. Правда, таку сукню з високим стоячим комірцем принц бачив колись ще на своїй бабусі, але вдав, що не помітив старомодного фасону, і не сказав про це ні слова. Адже від того, що на принцесі було старовинне плаття, врода її не притьмяніла.

Принц і принцеса пішли в дзеркальну залу й сіли вечеряти, а слуги подавали їм страви.

Скрипалі та флейтисти грали давні, але дуже гарні мелодії, яких ніхто не чув уже сто років.

А після вечері, не гаючи часу, принц і принцеса справили весілля.

Наступного ранку принц ніжно попрощався зі своєю молодою дружиною і поспішив додому, де на нього з нетерпінням чекав король.

Принц не наважився признатися батькові, що одружився без його згоди, і сказав, що заблукав у лісі й мусив шукати притулку в хатині дроворуба, який почастував його куснем чорного хліба з сиром. [15]

Король повірив синові, але королеві ця розповідь здалася підозрілою.

Їй не сподобалось, що молодий принц мало не щодня їздив на полювання і подовгу не вертався додому, а коли вона говорила синові про це, той щоразу посилався на якусь пригоду.

Так минуло два чи три роки.

У принца з принцесою знайшлося двійко дітей — дочка, яку назвали Ранковою Зорею, і син, якого нарекли Яснооки́м Днем, бо він був ще гарніший за свою сестру.

Стара королева чимраз настирливіше допитувалась у сина про його справи, але він не наважувався розкрити їй таємницю, бо хоч і любив свою матір, проте дуже її боявся: вона була дочкою людожера, і король одружився з нею тільки заради багатого посагу.

Серед її почту ходили чутки, що королева й сама не від того, аби поласувати людським м'ясцем.

Тож до пори до часу молодий принц волів за краще мовчати про те, що в нього є дружина й діти.

Але коли старий король помер і принц став володарем у королівстві, він привселюдно оголосив про своє одруження і влаштував урочисту зустріч красуні-королеві в своєму замку, де всі радо вітали її та дітей.

Невдовзі молодий король вирушив у збройний похід.

Він доручив матері владарювати в королівстві й попросив, щоб вона щиро дбала про його дружину та малих діточок. [16]

Але тільки-но королівське військо зникло за мурами міста, стара королева наказала одвезти невістку з дітьми в корчму, що стояла серед густого лісу: саме там вона вирішила здійснити свій жорстокий замір.

За кілька днів людожерка з'явилася перед хазяїном корчми і сказала:

— Я хочу з'їсти завтра за обідом маленьку Ранкову Зорю.

— О королево! — вигукнув корчмар. — Невже це правда?!

— Авжеж! — владно відповіла королева.

Нещасний чоловіча, знаючи, як небезпечно сперечатися з людоджерами, взяв ножа і пішов до кімнати Ранкової Зорі.

Дівчинка сміючись кинулась до хазяїна і стала просити цукерок.

Серце в корчмаря стислося, і він заплакав. Ніж випав у нього з рук.

Він вийшов на подвір'я, спіймав там ягня, зарізав його й приготував чудову смаженю.

Поласувавши цією стравою, стара королева призналась, що нічого смачнішого ніколи не їла в своєму житті.

А корчмар тим часом одвів Ранкову Зорю до своєї сердобольної дружини і попросив її сховати дівчинку в маленькій комірчині на задвірках.

Через тиждень зла королева сказала хазяїнові:

— Я хочу з'їсти на вечерю Ясноокого Дня. Корчмар не промовив ані слова, але вирішив обманути людоджерку й на цей раз.

Він пішов до хлопчика. Ясноокий День, побачивши корчмаря, наче справжній солдат, [17] виструнчився й привітав його іграшковою рапірою. Хазяїн одвів хлопчика до дружини, і та сховала його в комірчині.

А хазяїн подав до столу молоденьке засмажене козеня, і людоджерка сказала, що ця страва їй смакує ще більше.

Досі все минало щасливо.

Аж якось увечері зла королева мовила:

— Я хочу з'їсти свою невістку.

Став корчмар думати-гадати, як зарадити лихові, але так і не зміг придумати, чим цього разу нагодувати стару королеву; тому він не наважився знову обманути її.

Сумний-невеселий, він пішов до молоді королеви.

Корчмар нерішуче ступив на поріг її покою. Шанобливо схилившись у поклони, він розповів їй про намір старої лиходійки.

— Робіть свою справу, — сказала молода королева. — Виконуйте, що вам наказано. Я радо піду за діточками, за моїми бідолашними діточками, яких я так любила!

Адже вона була певна, що її діти справді загинули.

— О ні, королево! — вигукнув корчмар. — Ви не помрете. Ви житимете, житимете разом з своїми діточками, яких я сховав у надійному і безпечному місці. Бо я ще раз обману стару королеву — засмажу їй на рожні теля.

І він потайки одвів молоду королеву до маленької комірчини на задвірках. Діти кинулись до матері в обійми, і всі троє заплакали з радощів.

Увечері корчмар подав людоджерці засмажене теля. [18]

Дуже задоволена з своєї жорстокої витівки, вона вирішила сказати королю, коли той повернеться з походу, що на молоду королеву та її дітей напали скажені вовки.

Якось надвечір, коли стара людоджерка блукала, своїм звичаєм, по подвір'ю, до неї долинув з комірчини за пташником плач Ясноокого Дня і голос Ранкової Зорі, яка

просила у матері вибачення за пустощі брата.

Людожерка збагнула, що її обманули, і, не в силі стримати люті, наказала завтра ж уранці поставити посеред двору величезний казан з гадюками і кинути туди молоду королеву, Ранкову Зорю, Ясноокого Дня, корчмаря, його дружину та всіх їхніх слуг.

До схід сонця їм усім зв'язали руки і вивели на подвір'я. Кат уже наготувався зробити свою справу.

Аж тут у воротах з'явився молодий король, який саме повернувся з походу і якого ніхто не чекав о такій порі.

Вражений цим видовищем, король спитав, що тут діється, але ніхто не наважився йому відповісти.

Тоді стара королева сама кинулася в казан з гадюками, і ті, обвившись навколо її тіла, задушили людожерку.

Молодий король, звичайно, засмутився. Проте через якийсь час його горе розвіялось, лихі спогади відступили в минуле, і він прожив довге щасливе життя в колі своїх чарівних дітей та красуні-дружини. [19]

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА

Жила колись в одному селі маленька дівчинка" та така красуня, що кращої за неї, мабуть, ніхто й ніде не бачив. Мати любила її до нестями, а бабуся ще більше.

Добра бабуся пошила для внучки гарненьку червону шапочку, яка була їй так до лиця, що дівчинку всі почали звати — Червона Шапочка.

Якось мати спекла пиріг та й каже дочці:

— Піди до бабусі, довідайся, як вона поживає, бо мені передавали, що вона нездужає. Віднеси їй пиріг і цей горщечок масла.

Червона Шапочка хутенько зібралась і подалась у сусіднє село до бабусі.

Йде вона неквапно густим лісом, коли раптом назустріч їй сірий вовк.

Йому страшенно захотілося з'їсти дівчинку, але він не наважився цього зробити, бо бачив, що поблизу працювали лісоруби.

От вовк і питає, куди вона йде.

Бідолашна дівчинка не знала, як небезпечно зупинятися в лісі і слухати теревені вовка, а тому, не думаючи ні про що погане, відповіла: [20]

— Я йду навідати бабусю й несу їй пиріг та горщечок масла, які передала матуся.

— А чи далеко живе бабуся? — питає вовк.

— Авжеж, дуже далеко, — відповідає Червона Шапочка, — он за тим вітряком, бачите, в хатинці край села.

— Гаразд, — каже вовк, — я теж до неї навідаюсь. Я подамся ось цією стежкою, а ти прямуй он тією. Побачимо, хто з нас швидше прийде до бабусі.

І вовк щосили побіг найкоротшою стежкою.

А дівчинка пішла, по шляху, який був набагато довший, та ще й дорогою збирала горіхи, ганялася за метеликами і рвала для бабусі квіти.

Не пройшла вона й півдороги, а вовк уже добіг до бабусиної хатинки й постукав у двері:

"Тут-тук".

— Хто там? — спитала бабуся.

— Це ваша внучка, Червона Шапочка, — відповів вовк, змінивши свій грубий голос.

— Я принесла вам пиріг і горщечок масла. Це вам матуся передала.

Добра бабуся саме лежала в ліжку, бо їй справді трохи нездужала.

По голосу вона прийняла вовка за Червону Шапочку, а тому й гукнула з кімнати:

— Смикни за мотузочку, клямка їй відчиниться.

Вовк смикнув за мотузочку, і двері відчинилися.

Тут він накинувся на бабуся і одразу зжер її.

Потім вовк зачинив двері, ліг замість бабуся в ліжку і почав чекати Червону Шапочку. [21]

Незабаром дівчинка прийшла і постукала: "Тут-тук".

— Хто там? — спитав вовк.

Червона Шапочка спочатку дуже перелякалась, почувши такий грубий голос, та потім подумала, що то, мабуть, у хворої бабуся нежить, і відповіла:

— Це ваша внучка, Червона Шапочка. Я принесла вам пиріг і горщечок масла. Це вам матуся передала.

Вовк гукнув трохи ніжнішим голосом:

— Смикни за мотузочку, клямка їй відчиниться!

Червона Шапочка смикнула за мотузку, і двері справді відчинилися.

Побачивши, що дівчинка увійшла до хатинки, вовк по самі вуха сховався під ковдру та й каже:

— Поклади-но пиріг на скриню і горщечок туди ж постав, а сама йди леж зі мною, відпочинь з дороги.

Червона Шапочка послухалась і лягла в ліжку.

Та як же вона здивувалась, коли побачила, що за страхітливий вигляд має її бабуся!

От вона й каже:

— Бабусю, а які ж у вас руки великі!

— Це, щоб міцніше тебе обнімати, внученько!

— Бабусю, а які ж у вас ноги великі!

— Це, щоб краще бігати, дитинко!

— Бабусю, а які ж у вас вуха великі!

— Це, щоб краще чути тебе, дівчинко!

— Бабусю, а які ж у вас очі великі!

— Це, щоб краще бачити тебе, внученько! [22]

— Бабусю, а які ж у вас зуби великі!

— А це, щоб тебе з'їсти!

З цими словами злий вовк накинувся на Червону Шапочку і миттю проковтнув її.

А тут саме поверталися з села лісоруби і надумали завітати до бабуся в гості.

Увійшли до хатинки — бабуся нема, а замість неї лежить у ліжку під ковдрою сірий вовк.

— Так ось де ми тебе впіймали, лихоманцю! — вигукнув один з лісорубів.

Змахнув він своєю сокирою і тільки-но хотів убити вовка, аж раптом чує — гукають з вовчого черева старенька бабуся й маленька Червона Шапочка:

— Люди добрі, звільніть нас!

Узяв другий лісоруб ножиці й розрізав вовкові черево, а звідти вилізли бабуся й Червона Шапочка, живі і здорові.

— Як же я перелякалась! — сказала Червона Шапочка. — Як тісно й темно було в череві у вовка! Дякую вам, дядечку лісоруб, за те, що ви врятували нас.

А бабуся теж подякувала лісорубам і почастувала їх пирогом та маслом, що принесла їй Червона Шапочка в подарунок.

СИНЯ БОРОДА

Колись жив собі дуже багатий чоловік. Були у нього чудові замки й палаци, безліч слуг і золотий та срібний посуд, рідкісні килими, визолочені карети й прекрасні коні.

Але, на нещастя, чоловік той мав синю бороду і через те був такий потворний та страшний, що не було жодної жінки або дівчини, яка б не втекла, побачивши його. Всі вони дуже лякалися.

Чоловіка того так і називали — Синя Борода.

А в його сусідки було дві дочки, та такі красуні, що, побачивши їх, він одразу попросив у матері згоди на шлюб з однією з сестер.

Проте жодна не могла наважитися піти за чоловіка з синьою бородою.

Сестри боялися його ще й тому, що він уже не раз одружувався, але ніхто не міг сказати, куди раптом зникали всі його дружини.

Щоб краще познайомитися з своїми молодими сусідками, Синя Борода повіз їх з матір'ю, подругами та кількома знайомими у віддалений замок, де вони й веселилися цілий тиждень. [24]

Весь цей час вони тільки те й робили, що розважалися, їздили на прогулянки, полювання та риболовлю, а коли наставала ніч, то, забувши про сон, танцювали й бенкетували до самісінького ранку.

Синя Борода веселився разом з гостями, жартував, танцював і був дуже добрий.

Зрештою, все пішло так до ладу, що меншій сестрі почало здаватися, ніби у хазяїна не така уже й синя борода і що він цілком пристойна людина. На кінець тижня вона згодилася з ним одружитися.

Коли вони повернулися в місто, то відразу справили бучне весілля, і Синя Борода одвіз меншу сестру до себе в розкішний палац.

Минув перший місяць їхнього життя, і чоловік сказав молодій дружині, що йому доведеться на кілька тижнів виїхати у важливій справі.

Він ніжно попрощався з дружиною, попросив її не сумувати без нього, порадив поїхати з подругами в замський замок і робити все, що їй тільки заманеться.

— Ось, — казав він, — ключі від двох великих покоїв з меблями, ось ключі від шаф із сріблом і від шухляд з самоцвітами, ось ключ, який відмикає геть усі двері в замку. А от цей маленький ключик — від комірчини в кінці великої темної галереї нижнього

поверху. Відмикайте всі двері, ходіть усюди, куди вам заманеться, але в ту комірчину я вам забороняю заходити. Коли ж ви мене не послухаєте і відімкнете її, то можете всього чекати від мого гніву. [25]

Молода жінка обіцяла чоловікові точнісінько виконати всі його накази.

Синя Борода обійняв її на прощання, сів у карету й поїхав собі.

Як тільки за ним зачинилися ворота, сусідки і приятельки молодій хазяйки не стали чекати, поки їх зайвий раз запросять у гості, їм не терпілося глянути на багатства своєї подруги, та коли її чоловік був удома, вони не наважувалися завітати, бо дуже боялися його синьої бороди.

Приїхавши в замок, гості почали обходити зали, покої й комірчини з одягом та коштовностями, і кожна світлиця здавалася їм багатшою й красивішою за попередню. Піднявшись на другий поверх, де були розставлені старовинні меблі, вони не могли намілюватися чудовими килимами, ліжками, шафами, маленькими столиками, великими столами та дзеркалами, в яких можна було бачити себе з ніг до голови і які були в таких рамах — срібних, кришталевих і позолочених, — що ніхто й ніде не знайшов би ні гарніших, ані багатших.

Сусідки щиро захоплювалися щастям своєї подруги і всі як одна заздрили їй.

Але молода хазяйка не звертала уваги на всі ці багатства — їй кортіло піти й відімкнути маленьку комірчину на нижньому поверсі.

І так підганяла її цікавість, що, забувши про все на світі, вона не витримала і стрімголов побігла вниз потаємними сходами, та так хутко, що мало не впала в темному похмурому переході. [26] Біля дверей комірчини жінка, правда, згадала про заборону Синьої Бороди й зупинилась. Якусь мить вона розмірковувала над тим, чи не спіткає її тяжке лихо за таку неслухняність.

Але спокуса була надто велика. Молода хазяйка не стрималася, взяла маленький ключик і, тремтячи від страху, відімкнула двері.

Спочатку вона нічого не змогла розгледіти — віконниці були зачинені. Та трохи постоявши і роздивившись, вона побачила, що вся підлога в комірчині залита кров'ю, а на стінах висить кілька жінок.

То були колишні дружини Синьої Бороди, яких він убив одну по одній.

Молода хазяйка мало не вмерла з жаху, і ключ од страшної комірчини, який вона притьмом вийняла з замка, випав у неї з рук.

Отямившись, вона підняла ключ, зачинила двері і, бліда як смерть, повернулась до себе нагору, аби хоч трохи заспокоїтися.

Аж тут вона помітила, що ключ у крові, і спробувала витерти його хусточкою. Але пляма не стиралася. Хоч як вона його мила, хоч як чистила піском та товченою цеглою і навіть шкребла ножом — ніщо не допомагало, — кров не зникала. Ключ був зачарований, і вичистити його було неможливо — тільки-но зітреш кров з одного боку, як вона в ту ж мить з'являється з другого.

Того ж таки вечора несподівано повернувся Синя Борода: ще в дорозі він одержав листа, в якому повідомлялося, що його справу [27]владнано якнайкраще і він може

спокійнісінько їхати додому.

Молода жінка вибігла йому назустріч, стала обіймати чоловіка, вдаючи, що дуже рада його швидкому поверненню.

Вранці Синя Борода попросив дружину повернути йому ключі. Вона віддала, але руки їй так тремтіли, що неважко було здогадатися про причину її хвилювання.

Синя Борода, звичайно, все зрозумів.

— А чому це, — спитав він, — тут немає маленького ключика від нижньої комірчини?

— Мабуть, — відповіла бідолашна жінка, — я залишила його нагорі, у себе на столі.

— Дуже прошу вас, — сказав Синя Борода, — негайно віддати мені цей ключ.

Хоч як вона не хотіла цього робити, але зрештою молодій жінці довелося-таки принести того ключа.

Глянувши на нього, Синя Борода грізно спитав у переляканої дружини:

— Чому цей ключ у крові?

— Не знаю, — відповіла нещасна, пополотнівши.

— Ви не знаєте? — грізно перепитав Синя Борода. — Але ж я добре знаю. Незважаючи на мою заборону, вам закортіло увійти в ту комірчину? Ну що ж, я дам вам можливість увійти туди ще раз, і тепер — назавжди. Для вас знайдеться місце поруч з жінками, яких ви там бачили.

З плачем і благаннями кинулась вона до ніг чоловікові, щиро каючись у своїй неслухняності.

Така вона була гарна і така розгублена, що на неї, мабуть, зглянулася б і кам'яна скеля, але серце Синьої Бороди було твердіше за скелю. [28]

— Ви помрете, — суворо сказав він, — і негайно. Ви зрозуміли мене? Негайно!

— Якщо й справді я мушу неодмінно вмерти, — відповіла нещасна жінка, дивлячись на нього очима, повними сліз, — то дайте мені хоч трохи часу, щоб я могла попрощатися з сестрою.

— Даю вам чверть години, — відповів Синя Борода, — і жодної миті більше.

Молода жінка поспішила до себе в кімнату, поклікала сестру і сказала їй:

— Сестро моя Анно! Зійди, прошу тебе, на вежу й поглянь, чи не їдуть наші брати — вони обіцяли сьогодні навідати мене. А якщо побачиш їх, то дай знак, щоб вони поспішили. Благаю тебе, зроби це для мене!

Сестра Анна зійшла на вежу, а безталанна жінка все питала в неї:

— Анно, сестро моя Анно! Не бачиш — ніхто не їде? Дивись пильніше, люба моя Анно!

Сестра Анна відповіла:

— Я бачу лише, як сонце сідає та траву вітер хитає. Нічого більше не бачу.

Тим часом Синя Борода, схопивши величезного ножа, заволав страшним голосом:

— Ідіть швидше, а то я сам піднімуся нагору!

— Ще одну хвилинку, будь ласка, — попросила його дружина. І тут же тихесенько спитала: — Анно, сестро моя Анно! Не бачиш — ніхто не їде?

Сестра Анна відповіла:

— Я бачу лише, як сонце сідає та траву вітер хитає. Нічого більше не бачу.

— Та йдіть швидше! — знову заволав Синя Борода. — А то я сам піднімуся нагору!

[29]

— Йду... — розпачливо сказала дружина. І потім ще раз, уже й сама не вірячи в щасливий випадок, спитала: — Анно, сестро моя Анно! Не бачиш — ніхто не їде?

— Я бачу, — відповіла сестра Анна, — курище, що сунеться аж ген з того боку...

— Це брати?

— Ні, сестро. Це лише отара овець... Мені так жаль...

— То що ж, підете ви нарешті? — розлючено загорлав знизу Синя Борода.

— Ще тільки одну мить, — благально мовила дружина.

І потім востаннє гукнула з розпукою:

— Анно, сестро моя люба Анно! Не бачиш — ніхто не їде? Подивись пильніше!

— Я бачу, — відповіла сестра, — двох рицарів, які скачуть аж ген з того боку, але вони ще дуже далеко... Чуєш, сестро, — вигукнула вона за мить — це наші брати! Я подаю їм знак, щоб вони поспішали.

Та тут Синя Борода загорлав і затупав ногами так, що весь будинок задвигтів.

Бідолашна жінка змушена була зійти вниз і з плачем кинулася чоловікові до ніг.

— Ніякі сльози тепер вам не допоможуть, — незворушно сказав Синя Борода. — Ви помрете.

І, схопивши її однією рукою за косу, він другою підняв ножа.

Нещасна звела на нього очі й благала дати їй ще хоч одну мить, щоб приготуватися до смерті. Але все було марно.

— Ні, ні! — загорлав Синя Борода. [30]

Ще мить — і він замахнувся над своєю жертвою ножом.

Та враз знадвору долинув такий несамовитий грюкіт у двері, що Синя Борода мимоволі зупинився й розгублено озирнувся довкола.

У ту ж мить двері розчинились, і двоє рицарів із шпагами в руках вбігли до кімнати.

Синя Борода впізнав братів своєї дружини і кинувся тікати, але вони наздогнали його раніше, ніж він встиг добігти до ґанку.

Проколотий їхніми шпагами, Синя Борода впав мертвий.

Брати допомогли бідолашній сестрі підвестись, обняли й поцілували її, а вона від щирого серця подякувала їм за порятунок.

Незабаром брати перебралися назовсім у замок Синьої Бороди й стали жити в ньому, не згадуючи про його колишнього хазяїна.

КІТ У ЧОБОТЯХ

Один мірошник залишив у спадщину трьом своїм синам тільки млин, осла і kota. Сини швидко поділили спадщину: старший забрав собі млин, середній одержав осла, а меншому дістався кіт.

Менший брат дуже засмутився.

— Мої брати, — казав він, — зможуть чесно заробити собі на хліб, якщо житимуть

разом. А мені, бідолашному, коли я з'їм kota і зроблю рукавички з його шкіри, лишиться тільки померти голодною смертю.

Кіт почув ті слова, але нітрохи не збентежився.

— Не журіться, хазяїне, — сказав він з поважним і серйозним виглядом. — Приготуйте мені торбинку та замовте пару добрих чобіт, щоб зручніше було ходити по чагарниках, і ви самі скоро переконаєтесь, що ваша частка не така вже й погана, як це може здатися на перший погляд.

Спочатку менший брат не надав цьому особливого значення, але, згадавши, як, ловлячи щурів та мишей, кіт удається до різних спритних витівок і хитрощів — звисає догори ногами, ховається в борошно і прикидається неживим, — він подумав: [32]

"А що, коли й справді кіт допоможе мені в біді?"

Як тільки кіт одержав усе, що просив, він узув чоботи, перекинув торбинку через плече, взяв шворки в передні лапи й подався в гайок, де було дуже багато кролів.

Кіт поклав у торбинку висівок та заячої капусти і ліг у кущах, ніби мертвий, очікуючи, щоб який-небудь молодий, недосвідчений і легковажний кріль поткнувся в його торбинку поласувати тим, що в ній було.

Ледве він ліг, як молоде дурненьке кролення, спокусившись висівками, залізло в торбинку. В ту ж мить кіт спритно затяг шворки, схопив кролення й убив його без жалю.

Дуже гордий з своєї здобичі, кіт пішов у палац і попросив, щоб про нього доповіли королю.

Kota ввели до королівських покоїв. Там він низько вклонився королю і сказав:

— Ваша величносте! Мій пан маркіз Карабас (таке чудне ім'я вигдав кіт своєму хазяїнові) звелів мені піднести вам ось цього кроля з свого садка.

— Скажи своєму хазяїнові, — відповів король, — що я йому дуже вдячний і задоволений з такого подарунка.

Кіт ввічливо попрощався і пішов геть.

Іншим разом він сховався в житі, так само розклав свою торбинку і, тільки-но дві цікаві куріпки забралися в неї, смикнув за шворки і впіймав обох.

Тоді він знову пішов у палац до короля і підніс йому птахів.

Король з задоволенням узяв куріпок і звелів почастувати kota парою мишей. [33]

Так час від часу протягом двох чи трьох місяців кіт приносив королю дичину, яку нібито вбивав на полюванні або розводив у садках його хазяїн.

Одного разу, довідавшись про те, що король разом із своєю дочкою, найвродливішою принцесою в світі, їде на прогулянку берегом річки, кіт прибіг до свого хазяїна і сказав йому:

— Якщо ви послухаєте моєї поради, то будете щасливі все життя. Вам треба лише викупатися в річці у тому місці, де я покажу, а все інше я вже влаштую сам.

Маркіз Карабас зробив усе так, як йому: порадив кіт, не здогадуючись, навіщо це потрібно.

Саме коли він купався, берегом річки проїздив у своїй кареті король.

Кіт уже чатував на нього, вискочив на дорогу і щосили закричав:

— Рятуйте! Рятуйте! Маркіз Карабас потопав! Король, почувши цей одчайдушний крик, визирнув з карети. Він одразу ж упізнав кота, який не раз приносив йому в подарунок дичину, і наказав своїй варті бігти на допомогу маркізові Карабасу.

Поки бідолашного маркіза витягали з річки, кіт підійшов до карети і розповів королю, що в той час, як його хазяїн купався, з'явилися злодії і вкрали весь одяг, хоч він, кіт, і кричав щосили: "Ловіть злодіїв!" 1 Насправді ж хитрун сховав одяг свого хазяїна в кущах під великим каменем.

Король негайно наказав своїм придворним принести для маркіза Карабаса одне з своїх найкращих убрань і був надзвичайно ласкавий до нього. [34]

Принцесі маркіз теж дуже сподобався: адже він був гарний і стрункий хлопець, чудовий королівський одяг був йому дуже до лиця, а ніжний і шанобливий погляд красномовніше за будь-які слова промовляв про його лагідну вдачу.

Король запропонував маркізу сісти в карету і поїхати з ними на прогулянку.

А кіт, дуже радий з того, що його хитрощі починають потроху вдаватися, побіг уперед.

Побачивши селян, що косили на луках, він озвався до них:

— Глядіть мені, люди добрі, якщо ви не скажете королю, що ці луки належать маркізові Карабасу, вас усіх порубають, як начинку до пирога!

Коли карета під'їхала до косарів, король звичайно, спитав, чиї луки вони косять.

— Це луки маркіза Карабаса, — відповіли косарі в один голос, бо кіт дуже налякав їх своїми погрозами.

— У вас тут чудовий маєток, — прихильно сказав король маркізові Карабасу.

— Так, ваша величносте, — відповів маркіз, — щороку на цих луках прекрасний сінокіс.

А кіт, що біг попереду, зустрів невдовзі женців та й каже:

— Глядіть мені, люди добрі, якщо ви не скажете, що ця нива належить маркізові Карабасу, вас усіх порубають, як начинку до пирога!

Король, що під'їхав за хвилину до женців, захотів узнати, чия то нива.

— Маркіза Карабаса, — відповіли женці в один голос, і король знову був задоволений, так само, як і маркіз. [35]

А кіт, забувши про втому, біг попереду карети і всім, кого зустрічав по дорозі, наказував одне й те ж саме, так що король був дуже задоволений, що у маркіза Карабаса такі великі володіння.

Нарешті кіт прибів до чудового замку, що належав страшному людоджерові. Той людоджері був надзвичайно багатий: саме він був хазяїном! усіх земель, через які щойно проїздив король.

Кіт розпитав, хто той людоджер та що він? уміє робити, і попросив дозволу увійти в замок¹ та віддати шану його хазяїнові.

Людоджер зустрів кота з усією ввічливістю, на яку тільки здатні людоджери, і запропонував йому відпочити.

Кіт погодився і сказав:

— Мене запевняли, ніби ви вмієте обертатися на будь-яку тварину і легко можете, наприклад, обернутися на лева або слона. Чи так це?

— Авжеж, — відповів людоджер грубим голосом, — і щоб довести вам, що це правда, я зараз обернуся на лева.

Вдарившись об підлогу, людоджер в одну мить обернувся на величезного лева.

Кіт так перелякався, побачивши перед собою страшного звіра, що й незчувся, як здерся на ринву, хоч це було важко і небезпечно, бо він був у чоботях, а в них не так уже й просто дряпатись по дахах.

Та, помітивши, що людоджер прибрав свого попереднього вигляду, переляканий кіт, тремтячи, зііз з ринви і признався, що потерпав од страху.

Людоджер голосно зареготав у відповідь.

— Мене також запевняли, — сказав кіт, — ніби ви вмієте обертатися і на дрібних тварин, [36] наприклад, на щура або мишу. Як по правді, я вважаю, що це неможливо.

— Нemoжливо? — перепитав людоджер. — Ну так дивіться!

І в ту ж мить він обернувся на малесеньку мишу, яка хутко забігала по підлозі.

А кіт, тільки-но побачив мишу, накинувся на неї і з'їв.

Тим часом король, проїжджаючи мимо, звернув увагу на чудовий замок людоджера і захотів оглянути його.

Кіт почув гуркіт карети, кинувся назустріч і сказав королю:

— Прошу ласкаво, ваша величносте, до замку маркіза Карабаса!

— Як, пане маркіз, — вигукнув здивований король, — цей замок також належить вам?! Я ніде не бачив нічого кращого за це подвір'я і за будівлі, що оточують його! Огляньмо їх всередині, будь ласка!..

Маркіз подав руку молодій принцесі, і вони пішли слідом за королем.

Гості ввійшли у велику залу, де побачили чудово прибраний стіл: людоджер саме чекав своїх друзів, які, довідавшись, що приїхав король, поспішили непомітно втекти.

Завваживши, якими закоханими очима позирала на маркіза Карабаса принцеса, король, захоплений його багатством, сказав:

— Якщо хочете, пане маркіз, ви можете стати моїм зятем!..

Маркіз низько вклонився, подякував королю за честь і того ж дня одружився з принцесою.

А кіт став дуже поважною особою і полював з того часу на мишей тільки задля розваги. [37]

ЧАРІВНИЦІ

Жила колись удова з двома дочками. Старша так була схожа на матір обличчям і вдачею, що їх легко можна було переплутати. Обидві вони були дуже лихі й гоноровиті на вдачу, тож ніхто не хотів не тільки що ходити до них гості, а навіть зустрічатися з ними на вулиці. А от менша дочка, дуже схожа своїм добрим серцем на померлого батька, була також і найвродливішою в світі дівчиною.

Звичайно, мати без тям любила старшу дочку, бо кожен любить на себе схожих: за нею боні доглядала, як за справжньою принцесою. А меншу дочку мати ненавиділа,

примушувала її їсти на кухні й працювати без відпочинку.

Ця бідолашна дівчина, крім інших справ повинна була ще двічі на день ходити з величезним глечиком по воду далеко від дому.

І от якось, саме вона набирала воду з джерела, до неї підійшла стара бідна жінка і попросила напиться.

— Будь ласка, тітонько, — відповіла красуня. Вона старанно виполоскала глечик, набрала води там, де вона була чистіша, і дала бабусі напиться, та ще й підтримувала глечик аби зручніше було пити. [38]

Добра бабуса напилася та й каже:

— Ви така чарівна і гарна, така навдивовижу добра і уважна, що я неодмінно маю подарувати вам що-небудь.

А треба сказати, що то була чарівниця, яка обернулася на бідну селянку, аби довідатись, чи й справді ця дівчина така чемна.

— Ось що я вам подарую, — вела далі чарівниця. — З цієї хвилини після кожного слова, яке вимовите, з ваших уст випадатиме квітка або самоцвіт.

Сказавши це, бабуса зникла. А дівчина взяла глечик, набрала води й рушила назад до господи.

Коли красуня прийшла додому, мати почала її лаяти, що вона так довго не поверталася з водою.

— Пробачте, матінко, що я забарилась, — відповіла дівчина, і за цими словами з її уст випали дві троянди, два перли і два великі діаманти.

— О диво! Диво! — вигукнула вражена мати. — В неї з рота випадають перли та діаманти... Що з тобою сталося, дочко?

Це вперше вона назвала її дочкою.

Бідолашна дівчина щиросердно розповіла про все, що з нею сталося, і діаманти так і сипалися з її уст.

— Он воно що! — мовила мати. — В такому разі неодмінно треба послати туди й мою старшу дочку. Дивись-но, Фаншон, що випадає з рота твоєї сестри, коли вона говорить! Ти, мабуть, теж дуже хотіла б володіти таким приємним даром. А для цього треба лише піти до струмка по воду, і коли бідна жінка попросить пити, ввічливо піднести їй глечик. [39] — Не діждете, — відповіла грубіянка, — щоб я оце ще й по воду для вас ходила!

— А я примушу тебе піти, — повторила мати, — і ти зробиш це негайно!

Грубіянка набурмосилася, але все-таки пішла по воду, взявши з собою найкращу срібну вазу, яка тільки знайшлася в господарстві. Тільки-но вона наблизилася до джерела, як з лісу вийшла багато вбрана вродлива жінка і попросила в неї напиться.

Це була та сама чарівниця, що підходила й до її сестри, але вона цього разу обернулася на принцесу, щоб переконатись, чи справді дівчина така нечемна.

— Ніби я для того прийшла, — відповіла гоноровита грубіянка, — щоб вас поїти! Може, ви думаєте, що я й срібну вазу навмисне принесла, аби дати напиться такій пані? Ну, та гаразд, пийте вже, коли вам так хочеться.

— Ви дуже нечемні, — відповіла їй чарівниця, зовсім не розсердившись. — Ну що ж, ви також одержите від мене подарунок: віднині при кожному слові з вашого рота виповзатиме гадюка або вискакуватиме жаба.

І з цими словами чарівниця подалась назад до лісу, а грубіянка спокійно пішла додому.

Побачивши старшу дочку, мати нетерпляче закричала:

— Ну, дочко, як твої справи?

— Еге ж, матінко, чи то вас обходить? — відповіла грубіянка, і в неї з рота випали три гадюки і три жаби.

— Що я бачу! — з жахом вигукнула мати. — Це все витівки твоєї сестри. Вона винна, вона й відплатить мені за твоє нещастя!

І мати кинулася бити меншу дочку. [40]

Бідолашна дівчина втекла з дому і сховалась у лісі. Молодий принц, який повертався саме в цю пору з полювання, зустрів її і, вражений красою дівчини, спитав, що вона робить тут сама і чому так гірко плаче.

— Ах, добродію, моя мати вигнала мене з дому! — відповіла красуня.

Принц побачив, що при цих словах з її уст випали чотири чи п'ять перлин і стільки ж діамантів, страшенно здивувався і попросив розповісти, звідки в неї такий дар. І вона все йому розповіла.

Юнак одразу ж закохався в красуню, яка володіла таким незвичайним даром, привіз її у палац до свого батька і того ж вечора одружився.

А її сестру так усі зненавиділи, що навіть власна мати мусила вигнати її з дому, і грубіянка, не знайшовши ні в кого притулку, загинула в лісі.

ПОПЕЛЮШКА, АБО СОБОЛЕВИЙ ЧЕРЕВИЧОК

Один багатий удівець одружився вдруге з удовою, такою чванливою та гоноровитою, якої, відколи світ світом, ніхто й не бачив.

Вона мала двох дочок, теж чванливих і гоноровитих. А в чоловіка була своя дочка, надзвичайно добра та ніжна — вся в матір, найкращу жінку в світі.

Не встигли відсвяткувати весілля, як мачуха вже показала свою лиху вдачу. Вона зненавиділа пасербицю за її красу, бо поряд з нею її власні дочки здавалися ще огиднішими.

Отож мачуха й загадувала дівчині робити найбруднішу роботу в домі — мити посуд, прати одяг, прибирати кімнати.

Спала дівчина аж під самісіньким дахом, на горищі, на благодійному солом'яникові, тоді як сестри її жили в розкішних покоях з м'якими постелями та дзеркалами, що в них бачили себе з голови до п'ят.

Бідолашна дівчина покірно терпіла всі кривди й не наважувалась жалітися батькові — той однаково вилаяв би її, бо в усьому коривсь своїй лихій дружині. [42]

Упоравшись з роботою, дівчина йшла в куток і сідала просто на попіл, натрушений біля каміна. Тому всі в домі звали її Чорногузкою. А менша сестра, не така лиха, як старша, прозвала її Попелюшкою.

Та навіть у лахмітті і в попелі Попелюшка була куди гарніша за своїх сестер, хоч ті й ходили в пишних шатах.

Якось син короля, молодий та гожий принц, улаштував бал і запросив на нього всіх знатних людей королівства. Наші дві панночки теж дістали запрошення, бо їх мали за поважних осіб у тій країні.

Почалися клопоти й турботи — треба ж було приготувати сукні й оздобити та вибрати зачіски, які їм були б найбільше до лиця.

А Попелюшці додалося роботи — прати й прасувати білизну для сестер, крохмалити їм комірці та манжети.

Сестри тільки про те й говорили, як би краще вбратися, і без упину крутилися перед дзеркалами, вибираючи й примірюючи свої сукні.

— Я,— сказала старша,— вберуся в сукню з червоного оксамиту й почеплю оздобити, які мені привезли з Англії.

— А я,— мовила менша,— вберуся в буденну сукню, та зате надіну накидку, гаптовану золотими квітами, й діамантове намисто — такого ні в кого немає!

Вони замовили наймодніші капелюшки, накупили найдорожчих парфумів і пудри.

Вдягнувшись, покликали Попелюшку подивитися — адже вони знали, що в неї хороший смак.

Дівчина дала сестрам мудрі поради і навіть запропонувала зачесати їх. Ті залюбки погодились. [43]

Поки вона їх зачісувала, сестри спитали:

— А ти, Попелюшко, хочеш поїхати на бал?

— Ой, сестриці, не смійтеся з мене! Чи ж мені личить там бути?

— Ай справді, всі сміялися б, якби побачили на балі Чорногузку!

Якось інша дівчина за такі слова, певно, зіпсувала б злим сестрам зачіски. Але Попелюшка була добра та незлостива і зачесала їх так гарно, що кращого годі було їй бажати.

Сестри два дні майже нічого не їли, крутилися перед дзеркалами і весь час роздивлялися — чи не схудли, бува, і чи не треба ще тугіше зашнурувати їх, — адже вони хотіли бути тонесенькими та стрункими.

Аж ось щаслива мить настала. Сестри з матір'ю сіли в карету й поїхали на бал.

Попелюшка довго стояла під брамою й сумно дивилася їм услід.

Коли ж карета зникла з очей, дівчина сіла на ґанку й гірко заплакала.

Раптом з'явилася її хрещена мати — чарівниця. Побачивши, що дівчина вмивається сльозами, вона спитала:

— Що сталося?

— Я хотіла б... хотіла б...— мовила Попелюшка й заплакала так гірко, що не могла більше додати й слова.

— Ти хотіла б поїхати на бал, авжеж? — спитала чарівниця.

— Авжеж! — відповіла Попелюшка, схлипуючи.— Дуже, дуже хотіла б.

— То не плач, усе буде добре,— мовила чарівниця.— Якщо ти будеш слухняною

дівчинкою, я зроблю так, що ти поїдеш туди.

Вона вийшла з Попелюшкою на подвір'я і наказала: [44]

— Піди на город і принеси мені найкращий гарбуз!

Попелюшка побігла на город, знайшла найкращий гарбуз, зірвала його та принесла хрещеній матері, й гадки не маючи, як цей гарбуз допоможе їй поїхати на бал.

Чарівниця розрізала гарбуз, вибрала насіння, вдарила по ньому своєю чарівною паличкою — і в ту ж мить гарбуз перетворився на розкішну визолочену карету.

Потім вона заглянула в мишачу пастку й побачила в ній шестеро мишей.

Вона звеліла Попелюшці відчинити пастку.

Миші одна по одній вибігали з неї, чарівниця доторкалася до кожної своєю чарівною паличкою, і кожна миша оберталася на чудового коня.

Отак з'явилося шестеро гарних коней, мишачо-сірих у яблуках.

Тепер черга була за кучером.

— Піду гляну на щурячу пастку,— сказала Попелюшка,— може, туди впіймався щур? От і був би нам кучер.

— Чудово,— мовила хрещена мати,— піди глянь.

Попелюшка принесла щурячу пастку — там сиділо три великі щури.

Чарівниця вибрала найбільшого, старого, з довгими сивими вусами й доторкнулась до нього своєю чарівною паличкою. Мить — і товстелезний кучер-вусань уже стояв перед ними.

Потім хрещена мати сказала Попелюшці:

— Піди-но в садок — там біля криниці ти знайдеш шість ящірок. Принеси їх мені.

Попелюшка принесла ящірок, і чарівниця обернула їх на шістьох лакеїв у строкатих лівреях; вони стрибнули на приступку позад [45] карети, та так спритно, ніби за своє життя нічого іншого й не робили. Тоді чарівниця сказала:

— Ну ось, Попелюшко, тепер ти маєш у чому їхати на бал. Ти рада?

— Авжеж! Тільки як же я поїду туди в цьому лахмітті? — зітхнула дівчина.

Чарівниця доторкнулася до Попелюшки своєю паличкою, і враз її дранка перетворилася на розкішну сукню, гаптовану золотом, сріблом і самоцвітами.

Ще дала чарівниця дівчині пару облямованих соболевым хутром черевичків, таких гарненьких та ловких, що кращих не було ні в кого у світі.

Рада та весела, сіла Попелюшка в карету.

На прощання хрещена мати наказала їй над усе пам'ятати, що вона може залишатися на балі тільки до півночі, бо опівночі всі чари зникають: карета знову стане гарбузом, коні — мишами, лакеї — ящірками, кучер — щуром, а її розкішна сукня обернеться благоденською дранкою.

Попелюшка пообіцяла, що так і зробить.

Вона поїхала до королівського палацу, не тямлячи себе від щастя.

Принц, якому доповіли, що приїхала якась незнайома принцеса, вийшов її зустріти. Він подав їй руку й повів до зали, де зібралися гості.

В залі запала тиша. Гості перестали танцювати, музики — грати: так вразила їх

краса незнайомої дівчини. Чути було тільки шепіт:

— О, яка вона гарна!

Король, хоч який був старий, теж не зводив з неї очей і пошепки сказав королеві, що давно вже не бачив такої вродливої і милої дівчини. [46]

Всі дами придивлялись до сукні та зачіски незнайомки, щоб завтра й собі зробити такі самі, якщо тільки знайдеться такий крам і такі ж умілі кравці та перукарі...

Принц посадовив Попелюшку на почесне місце, а потім запросив до танцю. Вона танцювала напрочуд граційно, і всі гості милувалися нею.

Після танців подали різні смачні наїдки та питва, але принц і не доторкнувся до них — він дивився тільки на красуню-гостю і думав тільки про неї.

А Попелюшка сіла біля своїх сестер, привітно розмовляла з ними й почастивала їх помаранчами та цитринами, якими пригостив її принц.

Вони дуже здивувалися з такої люб'язності, бо не впізнали Попелюшку і мали її за невідому принцесу.

Раптом Попелюшка почула, як годинник вибив без чверті дванадцяту. Вона ввічливо попрощалася з гостями і зникла так швидко, що ніхто не встиг її затримати.

Повернувшись додому, дівчина палко подякувала своїй хрещеній матері і сказала, що дуже хотіла б завтра знову поїхати на бал, бо принц запросив її.

Чарівниця погодилася знову допомогти своїй хрещениці.

Та не встигла Попелюшка докладно розповісти хрещеній матері про бал, як у двері постукали: це повернулися з королівського палацу мачуха й сестри.

— Ой, як же довго ви не поверталися! — сказала Попелюшка, відчинивши двері.

Вона позіхала й протираля очі так, ніби щойно прокинулася. Хоч їй, ясна річ, зовсім не хотілося спати... [47]

— Якби ти була на цьому чарівному балі,— відповіли сестри,— ти б там не занудилася! Туди приїздила незнайома принцеса, найвродливіша в світі! Вона була напрочуд люб'язна і навіть почастивала нас помаранчами та цитринами.

Не тямлячися з радості, Попелюшка спитала, як звуть ту принцесу.

Але сестри відповіли, що ніхто цього не знає і що принц ладен оддати все на світі, аби тільки дізнатися, хто вона така.

— Невже й справді вона така гарна? — спитала Попелюшка всміхаючись.— Які ж ви щасливі, що бачили її! Якби хоч одним оком глянути на неї!.. Сестрице Жавотт,— мовила вона до старшої сестри,— будь ласка, позичте мені вашу буденну жовту сукню, і я поїду на бал.

— Овва! — відповіла Жавотт. — Щоб я давала свої сукні якійсь Черногузці! Я ще не збожеволіла!

Попелюшка тільки того й чекала і аніскілечки не засмутилася, бо що б вона мала робити, якби сестра погодилася дати їй свою сукню?

На другий день сестри знову поїхали на бал, і Попелюшка теж, вбрана цього разу ще розкішніше.

Принц не відходив од неї ні на хвилину і раз у раз говорив їй ніжні слова.

Дівчині було так добре, і вона так щиро веселилася, що геть забула про наказ хрещеної матері, їй здавалося — до півночі ще ждати і ждати, як раптом дзиг'арі почали бити дванадцять.

Попелюшка схопилася з місця й побігла з легкістю лісової кізки.

Принц кинувся за нею, але марно.

На сходах Попелюшка загубила один із своїх соболевих черевичків, і принц шанобливо підібрав його. [48]

Він підбіг до брами і спитав у вартових, чи не бачили вони, куди поїхала юна принцеса.

Але вартові відповіли, що нікого не бачили, крім хіба що якоїсь убогої дівчини, більше схожої на селянку, аніж на принцесу.

Не почувши нічого втішного, принц сумно повернувся до палацу. Він думав тільки про те, як розшукати чарівну втікачку.

А Попелюшка прибігла додому зовсім задихана, без карети, без лакеїв, у своїй старій, подертій сукенці. Нічого не залишилося в неї від її розкішного вбрання — тільки один черевичок.

Коли сестри приїхали з балу, Попелюшка спитала, чи була там сьогодні прекрасна незнайомка.

Вони сказали, що була, але зникла, тільки-но почало бити північ, і зникла так швидко, що навіть загубила свій соболевий черевичок, та такий гарний, що кращого ніколи не було ні в кого у світі. А принц підібрав черевичок прекрасної незнайомки і лише на нього й дивився, бо, певно, дуже закохався в принцесу.

Вони сказали правду: принц і справді покохав красуню.

За кілька днів він звелів привселюдно, під звуки фанфар, оголосити, що одружиться з тією дівчиною, на яку прийдеться соболевий черевичок.

Принцові посланці поїхали по всій країні і міряли черевичок спершу принцесам, потім герцогиням, тоді всім дівчатам з вельможних родин, але все було марно.

Нарешті принесли черевичок і двом Попелюшиним сестрам.

Та що вони не робили, як не старалися — не взули черевичка, бо він не налазив на їхні ноги. [49]

Тоді Попелюшка, яка відразу впізнала свій черевичок, сказала сміючись:

— А дайте-но й мені поміряти — може, на мене налізе?

Сестри зареготали й почали глузувати з неї.

Але принців посланець пильно глянув на

Попелюшку, побачив, яка вона гарна, і сказав:

— Так, хай і вона спробує — адже мені наказано міряти черевичок усім дівчатам.

Він посадив Попелюшку на ослінчик і поміряв черевичок на її маленьку ніжку.

І диво! — черевичок озувся так швидко та легко, ніби ніжка тільки того й чекала!

Сестри зчудувалися, але коли Попелюшка вийняла з кишені другий такий черевичок і наділа його на другу ніжку, вони аж уклакли на місці.

Раптом з'явилася чарівниця, доторкнулася своєю паличкою до Попелюшиного

вбрання, і воно перетворилося на прегарну сукню, ще розкішнішу, ніж та, в якій дівчина була на балі.

Сестри впізнали в Попелюшці ту красуню, що приїздила в королівський палац.

Вони кинулися їй до ніг і благали вибачити за те, що зле з нею поводитись і кривдили її.

Попелюшка підвела їх і сказала, що вибачає їм од щирого серця і просить наперед завжди її любити.

Потім Попелюшку повезли до палацу, і принц побачив, що вона ще краща, ніж раніше.

За кілька день відгуляли весілля.

А Попелюшка, така ж добра, як і вродлива, взяла сестер у палац і незабаром видала їх заміж за двох молодих вельмож.

РІКЕ-ЧУБЧИК

Давно колись жила королева, і знайшовся в неї син, такий гидкий та незграбний, що довгий час ніхто навіть не міг сказати, чи схожий він на людину. Королева гірко плакала, дивлячись на нього.

Але чарівниця, яку запросили на хрестини, сказала, що принц стане чудовою людиною, бо він буде дуже розумний. Потім вона додала, що наділяє його, даром зробити такою ж розумною, як і він, ту дівчину, котру він покохає більше за всіх на світі.

Все це трохи втішило бідолашну королеву.

І справді, тільки-но хлопчик заговорив, як причарував усіх, хто чув його, — такий він був дотепний та кмітливий.

Я забув сказати, що хлопчик мав на голові маленький чубчик; тому його так і прозвали — Ріке-Чубчик. Ріке — це було його ім'я.

Минуло сім чи вісім років, і у королеви сусіднього королівства знайшлося дві дочки.

Перша була гарна, як голий день. Королева була в такому захваті від неї, що всі придворні боялись, коли б така велика радість не завдала їй шкоди. [51]

Але та сама чарівниця, яка була під час народження Ріке-Чубчика, сказала королеві, що у маленької принцеси не буде ні крихти розуму і що вона буде така ж дурненька, як і вродлива.

Це пророцтво дуже засмутило королеву. Але вона впала у ще більший відчай, коли побачила, що її друга дочка потворна до краю.

— Не сумуйте, королево, — сказала чарівниця, — ваша дочка буде такою розумницею, що ніхто й не зверне уваги на її потворність.

— Сподіватимусь на краще! — вигукнула королева. — Але хіба не можна як-небудь і старшу, таку вродливу, зробити хоч трохи розумнішою?

— Щодо розуму, то я тут нічого не можу вдіяти, — призналася чарівниця. — Але врода — це зовсім інша річ. Тож я обдарую принцесу здатністю зробити красенем того, кого вона покохає.

Тим часом обидві принцеси підростали, і разом з ними розвивалися їхні прикмети.

Скрізь тільки й розмови було, що про красу старшої та про розум меншої.

Проте й вади їхні збільшувалися з року в рік.

Менша ставала з кожним днем бридкішою, а старша — дурнішою. Коли її про що-небудь питали, вона або нічого не відповідала, або верзла таку нісенітницю, що всі затуляли вуха. До того ж вона була на диво незграбна: не могла поставити чотири порцелянові фігурки на камін, щоб не розбити хоч би однієї, або випити склянку води, щоб не вилити половини собі на сукню.

І тому, хоч врода й дуже багато важить для молодії дівчини, менша принцеса завжди всім подобалася більше, ніж її старша сестра.

Коли в палаці збиралися гості, то спочатку всі йшли до красуні, щоб подивитися на неї і помилуватися [52] її вродою, але незабаром повертали до меншої, щоб послухати її приємні розмови.

Ніхто не вбачав нічого дивного в тому, що не минало й чверті години, як біля старшої сестри вже нікого не залишалось, і всі збиралися погомоніти навколо меншої.

Та хоч яка дурненька була старша дочка, вона добре розуміла це і без жалю віддала б свою красу, аби хоч наполовину стати такою ж розумною, як сестра.

А королева, незважаючи на всю свою розсудливість і любов до дочки, ніяк не могла стриматися, щоб хоч іноді не дорікнути їй глуп-ством, і тому бідолашна принцеса ладна була вмерти з горя.

Якось пішла вона в ліс виплакати своє горе і зустріла там маленького чоловічка, надзвичайно потворного і гидкого, але розкішно вбраного.

Це був молодий принц Ріке-Чубчик.

Він закохався в принцесу з її портретів, яких по всьому світу було намальовано безліч, і залишив королівство свого батька, аби тільки побачити красуню та поговорити з нею.

Зрадивши, що зустрів принцесу наодинці, Ріке-Чубчик низько вклонився і звернувся до неї дуже шанобливо та ввічливо. Промовивши слова звичайних привітань, він помітив, що дівчина дуже засмучена, і сказав:

— Ніяк не можу зрозуміти, принцесо, чому така красуня має такий засмучений і розпачливий вигляд. Я можу похвалитися, що бачив на своєму віці дуже багато красунь, а проте вроди, подібної до вашої, ніколи не зустрічав.

— Вам нічого не варто ще й не таке вигадати, принце, — відповіла принцеса й замовкла, бо нічого більше не в силі була вигадати. [53]

— Врода, — вів далі Ріке-Чубчик, — це величезна перевага, яка варта будь-чого іншого. І я не знаю, що може засмутити того, хто її має.

— Я б воліла, — відповіла принцеса, — бути такою потворною, як ви, але мати розум, ніж бути такою красунею і такою дурненькою, як я. Мене вкрай засмучує моя глупота.

— Принцесо, — сказав Ріке-Чубчик, — я можу зарадити вашому смуткові!

— Як же ви це зробите? — спитала принцеса.

— Мені до снаги, — відповів Ріке-Чубчик, — зробити розумнішою за всіх на світі ту,

яку я кохатиму над усе. А що найдужче за всіх я кохаю саме вас, принцесо, то ви легко станете найпершою розумницею в світі, якщо дасте згоду зі мною одружитися.

Принцеса була така вражена, що не сказала у відповідь ні слова.

— Бачу, — вів далі Ріке-Чубчик, — що моя пропозиція примушує вас замислитися, і не дивуюся з цього. Даю вам цілий рік на роздум. Тільки тоді я прийду по відповідь.

Принцеса була така дурненька і водночас їй так хотілося стати розумною, що вона тут же заспокоїла себе думкою, ніби цілий рік ніколи не закінчиться, і тому без вагання погодилась на пропозицію принца.

І не встигла принцеса пообіцяти Ріке-Чубчику, що вийде за нього заміж через рік у цей самий день, як ураз відчула себе зовсім іншою.

Звідкілясь узялася в неї здатність говорити про все з надзвичайною легкістю, витончено й просто.

Вона відразу ж завела з Ріке-Чубчиком веселу й невимушену розмову і стала щебетати так спритно, що молодий принц з острахом [54] подумав, чи, бува, не передав їй розуму більше, ніж залишив самому собі.

Коли принцеса повернулася в палац, придворні не знали, що їй подумати про цю несподівану і незвичайну перемену. Бо коли раніше від неї чули самі грубощі, то тепер вона говорила з усіма розсудливо і надзвичайно дотепно.

Всі так раділи, що їй розказати не можна. Лише її менша сестра була трохи засмучена, бо не могла вже похвалитися перед старшою своїм розумом, і тому в її присутності всім тепер здавалася особливо бридкою дівчиною.

Король почав прислухатися до слів своєї старшої дочки і навіть кілька разів збирав раду в її покоях.

Чутка про таку незвичайну перемену з швидкістю блискавки розійшлася по світу, і всі молоді принци в сусідніх королівствах навперебій почали домагатися кохання принцеси, а найсміливіші пропонували їй навіть свою руку.

Та жоден з них не здавався принцесі досить розумним, і тому вона усім відмовляла.

Однак з'явився якось один принц, такий могутній, такий багатий, такий розумний і такий стрункий, що принцеса відчула до нього прихильність.

Помітивши це, її батько сказав, що вона сама може вибирати собі жениха і що слово тільки за нею.

Але ж усім відомо, що чим розумніша людина, тим трудніше їй зважитися на таку справу.

Тому принцеса щиро подякувала батькові й попросила дати їй час подумати.

Аби вирішити, що їй робити, вона пішла поблукати і випадково потрапила в той самий ліс, де зустріла колись Ріке-Чубчика. [55]

Аж раптом вона почула під ногами глухий шум, який нагадував гомін великого натовпу людей, що бігали десь, снували і метушилися.

Принцеса зупинилась, прислухалась уважніше і розібрала, як хтось сказав:

— Неси-но сюди казанок! А другий:

— Давай-но сюди великий казан! А третій:

— Підкинь-но дров у вогонь!

У цю ж хвилину земля розкрилась, і принцеса побачила в себе під ногами величезну кухню, повну кухарів і кухарчуків, які готували пишний бенкет.

З-під землі вискочив цілий натовп — десятків зо два, зо три смажильників. Вони розташувалися на лісовій галявині круг дуже великого кухонного столу — кожен із шпикувальною голкою в руці й лисячим хвостом за вухом, — і, весело співаючи, хвацько взялися до роботи.

Дуже здивована таким видовищем, принцеса спитала, для кого вони готують усе це.

— Таж для принца Ріке-Чубчика, — відповів найповажніший і найтовстіший з усіх кухарів. — Адже всі знають, що завтра він справляє своє весілля.

І тут принцеса з жахом згадала, що завтра минає рік з того дня, коли вона обіцяла Ріке-Чубчику вийти за нього заміж.

Їй і справді здалося, ніби вона падає з неба на землю.

Адже вона забула про все це тому, що, коли давала обіцянку, була ще дурненькою, а коли принц наділив її новим розумом, позбулася всіх своїх колишніх дурощів. [56]

Трохи заспокоївшись, принцеса пішла далі, але не встигла зробити й тридцяти кроків, як побачила перед собою Ріке-Чубчика, веселого, бравого, чудово одягненого — хоч зараз на весілля.

— Як бачите, принцесо, — сказав він, — я дотримав свого слова. А тому не маю жодного сумніву, що й ви прийшли сюди, аби додержати своєї обіцянки і зробити мене найщасливішим з людей.

— Признаюсь вам щиро, — відповіла принцеса, — я ще не вирішила остаточно.

— Ви мене дивуєте, принцесо, — мовив Ріке-Чубчик.

— Певно, що так. І якби я мала справу з людиною грубою та дурною, мені було б дуже важко. "Принцеса не повинна ламати своє слово, — сказав би мені інший, — а ви ж дали обіцянку вийти за мене заміж". Але ви, принце, дуже мудрий і чемний, тож я маю надію, що ви мене уважно вислухаєте і зрозумієте. Ви чудово знаєте, що навіть коли я була дурненькою, то й тоді не могла наважитися вийти за вас заміж. І ви хочете, щоб тепер, ставши, з вашої ласки, розумною, я погодилась на це? Коли ви справді бажаєте одружитися зі мною, то зробили дуже велику помилку, так необачно наділивши мене розумом.

— Ви сказали, принцесо, — відповів Ріке-Чубчик, — що людина нерозумна могла б вам дорікати і примусила б вас погодитися на шлюб. Але чому ж ви хочете, щоб і я зробив не так само? Адже йдеться про щастя всього мого життя! Ніде правди діти — я негарний. Але все інше... Хіба ви не задоволені з мого роду, мого розуму, моєї вдачі, зрештою, з моїх манер? Та [57] й хіба правильно, щоб розумні люди були в гіршому становищі, ніж дурні? Хіба ви можете це дозволити?

— Так! — вигукнула принцеса. — Ваш рід, розум, вдача, манери мені й справді подобаються.

— Отож, — підхопив Ріке-Чубчик, — коли вас лякає тільки моя потворність, то я

неодмінно буду щасливий, бо ви можете зробити мене найприємнішою людиною.

— Як це може статися? — здивовано спитала принцеса.

— Так і станеться, — відповів Ріке-Чубчик, — коли тільки ви покохаєте мене так палко, щоб щиро побажати цього. А щоб ви не мали жодного сумніву, принцесо, то знайте: та чарівниця, яка в день мого народження обдарувала мене здатністю зробити розумною дівчину, котра мені сподобається більше за всіх, наділила й вас здатністю зробити красенем того, кого ви покохаєте і кому побажаєте цього від щирого серця.

— Я від щирого серця бажаю, — сказала принцеса, — щоб ви стали найгарнішим молодим принцом у світі, і даю вам у дар таку саму красу, яка є в мене.

Тільки-но принцеса вимовила ці слова, як Ріке-Чубчик з'явився перед нею зовсім іншим: він був такий гарний, такий стрункий і такий навдивовижу приємний юнак, що, відколи світ світом, ніхто не бачив кращого.

Злі люди, правда, кажуть, що чари тут ні до чого і що причиною такого казкового перетворення Ріке-Чубчика було саме тільки кохання.

Вони кажуть, що коли принцеса гарненько подумала про вірність свого нареченого, про скромність та про всі інші високі прикмети [58]його душі й розуму, то вже не помічала, що він кривий і потворний.

Але так чи інакше, принцеса тут-таки пообіцяла вийти за нього заміж, аби тільки він дістав згоду від її батька.

Король знав, що дочка поважливо ставиться до Ріке-Чубчика, якого, крім того, всі мали за дуже розумного принца, і тому залюбки погодився назвати його своїм зятем.

Другого ж дня справили весілля саме так, як хотів Ріке-Чубчик, і всі гості дуже вихваляли смачні страви, приготовані в кухні під лісовою галявиною.

ХЛОПЧИК-МІЗИНЧИК

Жив колись лісоруб із дружиною, і було у них семеро дітей — геть усі хлопчики. Меншенькому синові минуло лише сім років. Сім'я була дуже бідна, і з сімома дітьми батькам доводилось ой як скрутно!

А ще непокоїло батька те, що найменший був дуже тихенький — такий, що й слова, було, від нього не почуєш. Та хоч усі мали його за дурника, насправді ж він був просто надзвичайно лагідний на вдачу.

Він був дуже маленький, коли народився, маленький-маленький, — не більший від мізинця на зріст, — тому й називали його Хлопчик-Мізинчик.

Старші брати завжди і в усьому кривдили його, і так траплялось, що завжди і в усьому робили винним. Проте він був найкмітливіший та найрозумніший з усіх братів і хоч мало говорив, зате багато слухав.

Випав якось важкий рік, і такий настав страшенний голод, що лісоруб із дружиною не знали, чим прогодувати дітей. Думали, думали — і намислили їх позбутися, всіх сімох. [60]

Одного вечора, коли діти полягали спати, лісоруб сидів біля вогню разом з дружиною. І хоч серце йому стискалося з горя, він сказав:

— Ти й сама бачиш, що ми не можемо прогодувати дітей. Я не маю сили дивитись,

як вони помирають з голоду. От і вирішив одвести їх завтра в ліс та й покинути там. Це дуже просто зробити: поки вони в'язатимуть хмиз, ми тихесенько сховаємось, а потім втечемо від них.

— Ах, — вигукнула жінка, — невже ти сам хочеш занапастити своїх дітей?

І вона заридала.

Лісоруб довго умовляв дружину, говорив про їхні злидні, але вона була матір'ю своїх дітей і ніяк не могла зважитись на це страшне лиходійство.

І все-таки коли жінка подумала, як нестерпно буде бачити голодну смерть своїх синів, вона погодилася нарешті з чоловіком і вся в сльозах пішла спати.

А Хлопчик-Мізинчик тільки вдавав, що спить. Насправді ж він не пропустив жодного слова з цієї розмови.

Він почув із свого ліжечка, що батько з матір'ю гомонять про щось важливе, встав тихенько і непомітно заліз під батьків стілець.

Так він і підслухав усе.

Потім він знову ліг у постіль, але вже не спав, а думав, що йому робити.

Устав він рано-вранці, пішов на берег струмка, набрав повні кишені білих камінчиків і вернувся додому.

Братам Хлопчик-Мізинчик не сказав нічого, бо ті ще спали, а він не хотів їх будити. [61]

Коли всі діти попрокидались, батько з матір'ю погодували їх черствим хлібом з цибулею, напоїли водою й повезли в ліс збирати хмиз.

Діти нічого не підозрювали і весело йшли за батьком та матір'ю слідом.

Йшли вони довго й нарешті опинились у лісі, такому густому та дрімучому, що й за десяток кроків нічого не було видно.

Лісоруб почав рубати дрова, а діти гуртом збирали хмиз і складали в купи.

Побачивши, що хлопчики захопилися роботою, батько з матір'ю причаїлися в гушавині, а потім звернули на вузьеньку звивисту стежку та й пішли собі зовсім.

Коли діти зрозуміли, що залишилися самі, вони почали кричати й плакати.

Тільки Хлопчик-Мізинчик не плакав, бо знав, як повернутися додому.

Бо поки вони йшли в ліс, він весь час виймав з кишені й кидав білі камінчики, яких назбирав уранці біля струмка. По тих камінчиках він сподівався вибратися тепер з лісу і тому сказав братам:

— Не бійтеся, хлопці! Не плачте! Хоч батько з матір'ю й покинули нас тут напризволяще, але я приведу вас додому. Йдіть лишень за мною.

Брати рушили за ним, і він привів їх до самої хати тією ж дорогою, якою вони прийшли в ліс.

Але діти не наважились одразу увійти в дім і зупинились послухати біля дверей, про що розмовляють їхні батько з матір'ю. [62]

А треба сказати, що коли лісоруб з дружиною повернулися додому, хазяїн якраз прислав їм десять золотих. Він так давно був винен лісорубові ці гроші, що бідолаха вже й не сподівався їх одержати.

Вгледівши таке багатство, лісоруб, який прямо-таки помирав з голоду, страшенно зрадів і відразу ж послав дружину до різника. А що вона теж давно вже нічого не їла, то купили м'яса втричі більше, ніж було потрібно на двох.

Яка смачна була в них вечеря!

І от коли вони повечеряли, жінка зітхнула та й каже чоловікові:

— Ах, де ж це тепер наші бідолашні діточки? Вони б досхочу наїлися тим, що у нас залишилося. І як це в тебе вистачило духу занাপастити рідних синів? Адже це ти вигадав покинути їх у лісі, а я ж тобі говорила, що ми ще гірко пожаліємо. Що вони тепер роблять у тому дрімучому лісі? Може, їх уже вовки з'їли? — І вона голосно заплакала. — Ой, де тепер мої діточки, мої бідолашні діточки?

Лісорубові й самому було дуже жаль дітей, але він намагався не показувати цього і вмовляв дружину не згадувати про них.

Але жінка заливалася слізьми, ридала-голо-сила і все казала:

— Ой, де тепер мої діточки, мої бідолашні діточки? Ой, мої любі діточки!

А діти за дверима почули її голос — і ну радісно гукати всі разом:

— Ми тут! [63]

Мати кинулась відчиняти їм двері.

— Яка ж я рада, — казала вона, обіймаючи та цілуючи дітей, — що знову бачу вас, любі діточки! Втомилися ж ви, мабуть, і зголодніли!

Хлопчиків не треба було просити двічі, вони посідали за стіл і так допалися до їжі, що батькові з матір'ю любо було дивитися на них.

Після вечері вони навперебій почали розповідати про те, як страшно їм було в лісі і як Хлопчик-Мізинчик вивів їх на дорогу за допомогою білих камінчиків.

Лісоруб з дружиною були дуже раді, що діти — всі семеро — знову з ними.

Радість їхня тривала доти, поки у них лишалися гроші. Та коли всі десять золотих були витрачені, батько й мати знову засумували і знову вирішили завести дітей у ліс, цього разу якнайдалі, щоб уже позбутися їх назавжди.

Хоч як тихо намагалися вони говорити про це, а все-таки Хлопчик-Мізинчик їх підслухав і цього разу.

Наступного дня він устав раніше, щоб піти по камінчики, але набрати білих кругляків йому не пощастило: завбачливі батько й мати міцно замкнули двері, і Хлопчик-Мізинчик не зміг вийти з хати.

Він не знав, що йому робити.

Аж раптом згадав, що мати дала їм по шматку хліба на сніданок.

Хлопчик-Мізинчик вирішив, що тепер замість камінчиків кидатиме хліб крихта по крихті і ввечері знайде по тих крихтах дорогу додому. [64]

Тому він не став їсти свій хліб, а засунув його непомітно в кишеню.

Батько й мати цього разу завели дітей у самісіньку гущавину лісу, в найтемніше місце. Звелили їм збирати хмиз, а самі втекли манівцями.

Та Хлопчик-Мізинчик не дуже засмутився. Він був певен, що легко знайде дорогу назад по крихтах хліба, які кидав, коли всі йшли в ліс.

Як же він здивувався, коли побачив, що крихт ніде немає й сліду: прилетіли птахи й все поклювали.

Ото біда!

Діти засумували. Що довше вони блукали лісом, то далі забиралися в непролазні хащі.

Настала ніч. Знявся вихор, і брати ще дужче налякалися. Та й як було не налякатися!

Хлопчикам здавалось, ніби з усіх боків чути виття вовків, які біжать, щоб з'їсти їх. І вони не наважувалися ні заговорити одне з одним, ні навіть голову повернути. Вони заклали й заніміли.

Незабаром почалася злива, і бідолашні діти промокли до кісток.

На кожному кроці вони ковзалися й спотикалися, падали в грязюку, підводились і знову падали.

Нарешті вони вибралися на рівне місце і вирішили трохи відпочити.

Брати посідали на пені, а Хлопчик-Мізинчик видерся на високе дерево подивитись, чи немає де поблизу дороги або людського житла.

Він оглядівся навкруги й помітив маленький вогник, що мерехтів десь дуже далеко за лісом, наче там горіла свічка. Що це за вогник?

Хлопчик-Мізинчик зііз з дерева, і в ту ж мить вогника не стало.

Це його дуже засмутило, але він усе-таки повів братів у тому напрямку, де згори побачив світло.

І коли вони нарешті вийшли на узлісся, перед ними виразно замиготіла яскрава цяточка.

Вони невимовно зраділи.

Над силу діти таки добралися до хати, де світилося.

Постукали. За хвилину якась жінка відчинила двері й запитала, чого їм треба.

Хлопчик-Мізинчик відповів, що вони бідні діти, заблукали в лісі й хочуть переночувати в неї.

Побачивши, які вони всі гарненькі, добра жінка заплакала і сказала:

— Діточки ж ви мої горьовані, та чи знаєте ви, куди прийшли? Це ж людожерова оселя!

— Ах, тітонько! — мовив Хлопчик-Мізинчик, тремтячи від холоду й страху. — Що ж нам робити? Якщо ви нас не пустите, вовки в лісі напевне з'їдять нас цієї ночі. Вже краще хай нас з'їсть людожер. До того ж, може, він нас пожаліє, якщо ви його добре попросите.

Дружина людожера подумала, що їй, може, і пощастить сховати дітей до ранку, пустила їх у хату й повела обсушитися до великого вогнища, де на рожні смажився цілий баран людожеру на вечерю.

Тільки-но хлопчики зігрілись, як хтось загроував у двері: це повернувся додому людожер.

Його дружина сховала дітей під ліжку й пішла відчиняти двері. [66]

Людожер увійшов до кімнати й спитав, чи готова вечеря та чи є вино.

Потім він сів до столу.

Дружина поставила перед ним величезний глек вина і поклала цілого барана.

Баран ще не досмажився, але тим смачнішим він здавався людожеру, що жадібно обгризав баранячі кістки і спрагло ковтав вино.

Раптом людожер випростався і почав принюхуватись; він крутив головою на всі боки та бурмотів, що чує запах свіжого м'яса.

— Так, — одказала дружина, — ви й справді чуєте запах теляти, яке я тільки-но оббілювала.

— Я чую запах свіжого м'яса, кажу тобі ще раз, — повторив людожер, скося позираючи на неї. — Тут, мабуть, є щось таке, чого я й не збагну.

Він швидко підвівся з-за столу й пішов прямісінько до ліжка.

— Ага! — заревів людожер, побачивши дітей. — То ти мене хотіла обдурити! І чого це я не з'їв тебе досі? Твоє щастя, що ти вже стара. А ця чудова дичина потрапила до мене якраз вчасно, я нею почастую завтра трьох людожерів, моїх давніх приятелів.

І він витяг хлопчиків одного по одному з-під ліжка.

Який жах!

Бідолашні діти попадали на коліна, благаючи пощадити їх. Але перед ними був найжорстокіший з людожерів, який не знав жалю.

Він сказав, що печеня буде дуже смачна, хай тільки дружина не полінується і приготує добру підливу. [67]

Людожер дістав довжелезного ножа й почав старанно гострити його. Нагостривши ножа, він уже був схопив одного хлопчика за ногу, але дружина сказала:

— І охота вам морочитися з ними зараз, уночі? Невже у вас завтра не буде для цього часу?

— Мовчи! — голосно вигукнув людожер. — Так вони будуть смачніші! Розумієш?

— Але ж у вас іще стільки м'яса: теля, два барани, півсвині.

— Ну, гаразд, — погодився людожер. — Почекаю до завтра. Дай-но їм тільки як слід повечеряти, щоб вони не схудли, а потім поклади їх спати.

Добра жінка дуже зраділа, що людожер усе-таки не порізав дітей, і принесла їм вечеряти. Але брати з переляку нічого не могли їсти.

Тут слід сказати, що людожер мав семеро дочок.

У маленьких людожерок були червоні товсті щоки, бо їли вони сире м'ясо, як і їхній батько. Очі в них були маленькі, зозулясті й зовсім круглі, носи — гачком, а роти — величезні, з довгими, кривими, гостреними зубами. До того ж вони були страшенно лихі й скрізь нападали на людських дітей, хоч би де їх побачили.

Їх рано клали спати. Всі семеро спали в одному великому ліжку, і в кожній замість нічного ковпачка був золотий вінок на голові.

В тій кімнаті було ще одне велике ліжка, в яке дружина людожера поклала спати сімох хлопчиків, а сама пішла в іншу кімнату, щоб і собі трохи подрімати. [68]

Хлопчик-Мізничник дуже боявся, щоб людожер не передумав і не порізав їх уночі.

Лягаючи в ліжку, він уважно оглянув кімнату і помітив золоті вінки на головах у людожерових дочок. Тож Хлопчик-Мізинчик діждався, поки всі поснули, тихенько підвівся, зняв з братів і з себе нічні ковпачки і, підкравшись до ліжка маленьких людожерок, надів на них ті ковпачки, а їхні вінки — на себе та на своїх братів.

Він був певен, що коли людожер поночі прийде їх різати, то ця хитрість їх урятує.

Так воно і сталося.

Опівночі людожер несподівано прокинувся і справді пошкодував, що відклав на завтра те, що любесенько можна було зробити звечора.

Він хутко підхопився з ліжка і взяв свого довжелезного ножа.

— Погляньмо, — сказав він, — як поживають семеро наших маленьких дурників. Чого це я й справді не зробив свого діла відразу?

Він пробрався навпомацки в дитячу кімнату і підійшов до ліжка, в якому лежали хлопчики. Вони всі спали. Не спав тільки Хлопчик-Мізинчик — він дуже перелякався, коли людожер почав обмацувати йому голову.

Але людожер помітив золотий вінок і сказав:

— От тобі й маєш! Не вистачало ще, аби я порізав власних дочок! Видно, звечора забагато випив.

Потім він пішов до ліжка, де спали його дочки, і, намацавши нічні ковпачки, пробурмотів: [69]

— Ага, ось де ви, малі голуб'ята! Ну, то сміливіше за роботу!

І жорстокий людожер перерізав горло всім сімом своїм дочкам.

Після цього, дуже задоволений собою, людожер пішов до своєї кімнати і ліг спати.

Як тільки Хлопчик-Мізинчик почув, що людожер захропів, він негайно розбудив братів і сказав якнайшвидше одягатися та йти за ним слідом.

Вони тихенько спустились у сад і перелізли через паркан. А опинившись за парканом, щодуху кинулися тікати — аж за ними закуріло.

Майже всю ніч діти бігли світ за очі і весь час тремтіли від страху.

Прокинувшись уранці, людожер сказав дружині:

— Йди-но нагору та помий наших учорашніх хлоп'яток. — І він засміявся.

Дружина людожера подумала, що чоловік посилає її вмити й одягти хлопчиків.

Добра жінка піднялася нагору, побачила, що семеро її дочок зарізані, і знепритомніла.

Тим часом людожер, не дочекавшись дружини, пішов слідом за нею. Та, побачивши те жахливе видовище, він і сам перелякався.

— Ой, що ж це я накоїв! — заволав він. — Усе це витівки тих малих негідників! Ну, та й відплачу ж я їм, і негайно відплачу!

Він вихлюпнув глечик води в обличчя своїй дружині, а коли та опритомніла, сказав:

— Давай-но швидше мої семимильні чоботи — я хочу впіймати цих хлопчаків. [70]

Людожер узув чоботи, кинувся навздогін за братами і, оббігши всю округу, нарешті напав на слід бідолашних дітей, які були вже зовсім недалеко від батьківської хатини.

Він мчав, перестрибуючи з гори на гору і переступаючи через ріки, немов через

маленькі струмки.

Помітивши людожера, діти стали шукати, де б їм сховатися.

Хлопчик-Мізинчик побачив у скелі невеличку печеру, завів туди братів і сам заліз останнім, аби зручніше було спостерігати, що робитиме далі людожер.

А той, знесилившись від довгої гонитви (бо в семимильних чоботах дуже швидко стомлюється), захотів відпочити. Випадково сталося так, що він сів саме на ту скелю, під якою сховалися діти.

Посидівши трошки, людожер заснув і так страшно захропів, що бідолашні діти перелякались не менше, ніж тоді, коли він підійшов до них з ножом.

Тільки Хлопчик-Мізинчик не перелякався. Він наказав братам швиденько тікати додому, поки людожер спить, а про нього не турбуватися.

Брати послухались його поради, вилізли з печери і хутко побігли до хати.

А Хлопчик-Мізинчик нечутно підкрався до людожера, тихенько стяг з його ніг семимильні чоботи і взув їх собі на ноги.

Чоботи були здоровезні й страшенно широкі. Але вони були ще й чарівні і збільшувались [71] або зменшувались якраз по нозі тому, хто їх взував.

Тож коли Хлопчик-Мізинчик узув чоботи, вони прийшлися йому впору, ніби на нього були шиті.

Тоді він побіг просто до двору короля.

А король у той час воював із своїм сусідом. Саме напередодні відбулась велика битва, але невідомо було, хто переміг. Війська були так далеко, що навіть найпрудкіший кінь доскакав би звідси до столиці не швидше ніж за три дні.

Хлопчик-Мізинчик прибіг до короля і сказав, що береться до вечора повідомити його про долю битви.

Король одразу ж призначив його своїм гінцем-сороходом, і незабаром Хлопчик-Мізинчик приніс йому добру звістку, а зраділий король щедро винагородив його.

Після того Хлопчик-Мізинчик повернувся до батьків, і з тих пір вони вже ніколи не бідували.

ХИМЕРНІ БАЖАННЯ

Одному бідному лісорубові так набридло дрова рубати та з лісу їх тягати, що він не один уже раз лаяв усіх тих злих і добрих чарівниць за їхню байдужість до його долі.

От стоїть він якось у лісі, нарубавши чималу в'язку дрівцят, і своїм звичаєм нарікає на долю: скільки вже років він злидарює, а ніхто ніколи ще не виконав жодного його бажання!

А слід сказати, що хоч добра у нього було мало, зате бажань — дівати нікуди.

Він би, наприклад, не відмовився стати могутнім принцом та із золотих тарілок щодня фазанів їсти...

Отож стоїть він, бурмоче щось собі під ніс та потилицю чуває.

Раптом навкруги все потемніло, пронісся по лісу страшенний вітер, загуркотів грім, та так загуркотів, що у лісоруба в очах потемніло.

Потім звідкілясь блиснуло яскраве світло; замружив очі лісоруб, а як розплющив їх,

то так і завмер з переляку.

Дивиться — перед ним стоїть чарівниця, в руках у неї звиваються сліпучі блискавки, а в очах палає справжній вогонь. [73]Затремтів лісоруб од жаху, впав на коліна і став пробачення благати.

Нічого йому, мовляв, не треба, і долею своєю він цілком задоволений, тільки б лишила його живим ця непрошена гостя.

Подивилася на лісоруба чарівниця та й мовить:

— Не бійся, чоловіче добрий. Я з'явилася лише тому, що ти мені добряче набрид своїми безкінечними наріканнями. Ну, та гаразд, хай буде по-твоєму. Слухай мене уважно. Я даю тобі можливість сказати три свої бажання, і всі вони будуть виконані. Але раджу тобі добре подумати, перш ніж їх казати.

Тут знову загуркотів грім, замиготіли блискавки, затремтіла земля, і чарівниця зникла у високості.

Коли лісоруб опам'ятався, то схопив в'язку дрівцят і чимдуж побіг з лісу, не чуючи під собою ніг.

"Ну, — думав він, — тепер уже я покажу, на що здатний!" Прибіг він у свою хижу. Кинув в'язанку на долівку та й гукає до жінки:

— Ану, люба моя Фаншон, запалюй швидше грубу! Ми тепер з тобою багаті... Чого це ти рота раззявила?

Та й розповів усе, як було.

Жінка прямо танцює по хаті з радощів — ото щастя привалило! Проте була вона дуже завбачлива, а тому надумала скористатися з свого щастя якнайкраще.

— Слухай-но, Блезе, — мовила вона чоловікові, — відкладімо наші бажання на завтра, а сьогодні як слід обміркуймо, що саме нам треба побажати.

— Можна й так, — каже лісоруб. [74]

Сів він біля вогнища, відкинувся на стільці, обернувся до дружини та й каже:

— Ач, як вогник весело танцює. Саме зараз би ковбаски кров'яні підсмажити... От би я хотів...

Не встиг він це вимовити — дивиться, а з кутка лізе довжелезна ковбаса, звивається, як змія. За нею сковорода, підскакуючи, котиться, сільниця, як жаба, скакає. І все це товариство у вогнище прицілюється, в огонь лізе.

Підскочили враз лісоруб з жінкою, дивляться одне на одного та на цю дивовижну процесію.

Тут жінка і здогадалася, що це її чоловік з великого розуму своє бажання вголос проказав, не подумавши, та й ну його лаяти:

— Ах ти, негідний, та що ж ти накоїв! Ти ж міг би могутнім королем стати, всі кишені й гаманці самоцвітами та золотом напхати! А ти, дурень, ковбаски попросив!

І, розгнівана до краю його легковажністю, вона почала ще дужче голосити та лаяти свого чоловіка.

— Ех, — каже лісоруб, чухаючи потилицю, —здається, і справді негаразд вийшло. Ну, та вже вдруге...

— Дождайся, — вона йому кричить, — як рак свисне! Таке щастя в руки саме йшло, а він...

І давай його лаяти ще дужче.

Стоїть він і слухає.

І без того злість бере, а тут іще жінка голосить, руками перед самим його носом розмахує.

Захотів він був навіть побажати, щоб вона куди-небудь провалилась, та схаменувся і тільки сказав у відповідь: [75]

— Ну не кричи ж так, Фаншон. Ото вже кара мені з цією клятою ковбасою!

А ковбаса знай собі смажиться на сковороді, сама з боку на бік перевертається, сільниця підскакує і, де треба, солить. І все це так смачно пахне — просто слинка з рота котиться.

— Так тобі й треба, дурень ти, дурень! — налітає на нього жінка.

— Та замовкни ти, відьмо! — відповідає він спересердя і, не витримавши, кричить: — Бодай тобі ця ковбаса до носа приклеїлась!

І не встиг він ті слова вимовити, як ковбаса прямо з вогню — гульк! — вилетіла та жінці до носа й пристала, а сковорода з сільницею назад на полицю в одну мить прибігли.

Завила жінка від гарячої ковбаси, заскакала, хоче одірвати — та дарма! — не відірвеш. І боляче — ніби вона сама собі ніс одірвати хоче.

Дивиться на неї лісоруб, зовсім отетерів.

Була у нього гарненька молоденька дружина, а тепер — он яке чудисько.

Голосить жінка, плаче, по ковбасі горючі сльози течуть, а слова сказати не може: ковбаса говорити заважає.

Глянув на все це лісоруб та й думає:

"Ще добре, що вона говорити не може, а то б наслухався я досхочу її ласкавих слів! Що ж мені тепер робити? Власне, у мене залишилося ще одне бажання, і я можу в одну мить стати найбагатшим та наймогутнішим королем. Але ж вона тоді стане королевою, а їй навряд чи сподобається сидіти на троні зі смаженим ковбасним носом... Ні, краще вже я спитаю у неї самої, що вона хоче — бути королевою з таким чорно-червоним довжелезним носом чи залишитися дружиною [76] лісоруба, але щоб у неї був такий самий гарненький носик, як і раніше".

Спитав у жінки, а вона тільки головою замахала — не хочу, мовляв, бути я носатою королевою.

Бо хоч вона й знала, що про королеву ніхто не наважиться поганого слова сказати, а все-таки потворою лишатися не схотіла.

Вимовив лісоруб своє останнє бажання, і ковбаса зникла. Так він нічого й не одержав і радий був, що хоч гірше не стало.

СПРИТНА ПРИНЦЕСА, АБО ПРИГОДИ РОЗУМНИЦІ

В давні-предавні часи один багатий і могутній король зібрався в далекий похід. Дружина короля незадовго до того померла, і він дуже побивався, як без нього

житимуть його дочки.

Старша була така лінива та вайлувата, що, відколи світ світом, ніхто ледащішої за неї не бачив. Вона прокидалася в обідню пору, та й то її ледве вмовляли піднятися з постелі. Розхристана й простоволоса, принцеса цілими днями тинялася в пантофлях, і ніхто не міг умовити її взути черевички. Обідати вона сідала невмивана, а за вечерею так вередувала й комизилась, що майже всі страви перекидала собі на спідницю, і до сну її одводили тоді, коли надворі вже на світ благословлялося.

Тому й прозвали її Вередухою.

Середульша сестра була жвавіша за старшу, але над усе полюбляла плітки й повсякчас розносила їх по палацу.

Вона примушувала своїх кравчих та покоївок нишпорити скрізь, аби тільки дізнатися, що роблять герцоги й баронеси, рицарі й зброєносці, [78] городяни та їхні слуги, а потім перебріхувала новини серед усіх, кого тільки зустрічала, й цокотіла від ранку до вечора.

За це її прозвали Цокотухою.

Обидві сестри не читали книжок, не любили грати на арфі та віолі, ненавиділи шитво та плетіння. Вони були такі легковажні і так звикли байдикувати, що ніколи не думали про своє майбутнє життя.

А от менша сестра, найвродливіша принцеса в світі, мала зовсім іншу вдачу.

Вона й хвилини не могла всидіти без діла.

Беручка й надзвичайно кмітлива, дівчина не тільки чудово танцювала, співала і грала на арфі та віолі, а й пильнувала за порядком у палаці.

Принцеса була ще й напрочуд розумна та розсудлива, і король дуже часто звертався до неї за порадою. Якось вона навіть допомогла батькові викрити підступність посла сусіднього королівства, — і в пастку, яку цей хитрун хотів наставити королю, попав він сам та його вельможі.

Тож не дивно, що цю принцесу всі називали Розумницею.

Вирушаючи в похід, король дуже турбувався за двох старших принцес. І тому вирішив просити поради в чарівниці, своєї давньої приятельки.

— Я дуже боюся, — сказав король, приїхавши до неї, — щоб старші мої дочки не накоїли лиха, поки мене не буде. І хоч я спокійний за меншу дочку, проте не хочу її виділяти з-поміж інших і прошу вас придумати, як би я міг дізнатися після походу про поведінку всіх трьох принцес. [79]

— Вашому горю легко зарадити, — відповіла чарівниця. — Я дам вам три кристалеві прядки. Якщо котрась із сестер вчинить дурницю, її прядка негайно розіб'ється на скалки, і вам не важко буде пересвідчитися, яка саме з принцес поводитися нерозважливо.

Король подякував чарівниці, взяв прядки та й поїхав додому. Він наказав одвезти дочок у старий замок, що стояв у безлюдному місці, й оселити їх у найвищій і неприступній вежі. Король не лишив принцесам ні слуг, ані покоївок, заборонив їм приймати гостей, а внизу поставив сторожу, якій доручив пильнувати вдень і вночі до

самого його повернення.

Потім він оддав дочкам кришталеві прядки і розповів про їхні чарівні властивості.

Поцілувавши принцес на прощання, король замкнув вежу, забрав ключі з собою і рушив у дорогу.

А щоб сестри не померли з голоду, він залишив їм чималий кошик і довгу мотузку. Прив'язавши до мотузки кошик, принцеси мали щоранку спускати його з вікна й піднімати з їжею, яку слуги готували на цілий день

Вередука й Цокотуха не знаходили собі місця з нудьги й не знали, як змарнувати час.

Але згадка про батькові подарунки — чарівні кришталеві прядки, які могли розбитися при першому ж їхньому нерозважливому вчинку, — примушувала їх стримувати свої примхи.

Ну, а Розумниця не нудьгувала ані хвилини.

То вона пряла, то вишивала, то співала своїм дзвінким голосочком або грала на віолі.

А ще король дозволив класти в кошик принцесам листи, в яких розповідалося про новини, [80] що відбувалися у світі. І Розумниця залюбки читала ці вісточки.

Старші принцеси цілими днями стовбичили біля вікон, сподіваючись бодай щось побачити на рівнині.

Якось надвечір, коли менша сестра пішла до своєї світлиці, вони помітили від вікном жебрачку, вдягнену в брудне подерте лахміття. Варта заґавилася, і жінка непомітно підкралася до вежі.

Заламуючи руки, жебрачка стала розповідати про свою лиху долю, сказала, що прибукала з далеких країв, ось уже кілька днів нічого не їла і просить дозволити їй зайти в замок, бо дуже хоче прислужувати принцесам.

Сестри згадали про батьків наказ нікого не впускати до вежі, але Вередусі так набридло самій вдягатися й прибирати за собою постіль, а Цокотусі так кортіло з кимось погомоніти, що вони вирішили знехтувати батькову заборону.

Цокотуха сказала старшій сестрі:

— Може, батько й розсердився б на нас, але, гадаю, його наказ не стосується цієї нещасної жебрачки.

Вередука погодилася з нею.

Вони спустили з вежі кошик, жебрачка залізла в нього, і принцеси миттю підняли її до себе в світлицю.

Стара жінка була дуже брудна та потворна. Сестри запропонували їй перевдягтися. Але жебрачка сказала, що зробить це згодом, а зараз буде їм прислужувати.

Аж тут до світлиці зайшла Розумниця.

Їй дуже не сподобалась легковажна витівка сестер. Та подумавши, що змінити вже нічого не можна, вона порадила їм бути надалі завбачливішими.

Ну, а жебрачка відразу пішла роздивлятися вежу. Вона сказала, що робить це для того, аби їй легше було слугувати принцесам.

Треба сказати, що це була зовсім не жебрачка, а перевдягнений син короля сусіднього королівства; за хитру і злу вдачу всі називали його Лихим Принцом.

Це саме він намовив колись свого слабодухого і легковірного батька укласти через посла нечесну угоду з сусіднім королем, а коли завдяки Розумниці цей підступний замір обернувся проти них самих, люто зненавидів і короля, і його кмітливую та спритную дочку.

Ось чому, дізнавшись про від'їзд короля на війну та про перестороги, яких той ужив до принцес, Лихий Принц вирішив перехитрити завбачливого батька й помститися своїм ворогам. Він сів на коня, поскакав до замку і, перевдягнувшись у подерту жіночу сукню, хитрістю пробрався до вежі, де жили принцеси.

Коли Лихий Принц усе розвідав, він діждався, поки сестри зберуться в одній світлиці, скинув з себе лахміття й постав перед принцесами в розкішному вбранні рицаря, що сяяло золотом та діамантами.

Переполохані принцеси кинулися навтьоки.

Цокотуха й Розумниця встигли добігти до своїх світлиць і замкнутися в них. А от Вередуха, не така проворна, як її сестри, на мить забарилась, і Лихий Принц наздогнав її. [82]

Він упав їй до ніг, назвав себе і пояснив, що пробрався в замок з єдиною метою — благувати її негайно взяти з ним шлюб.

— Слава про вашу вроду і портрети, на які я не міг намілюватися, — вів далі підступний лиходій, — змусили мене залишити розкішний батьків палац, знайти вас і розповісти про кохання, яке ви запалили в моєму серці.

Легковажній принцесі дуже сподобалися слова принца, і вона відповіла, що згодна вийти за нього заміж.

І тільки-но вона це сказала, як її кришталева прядка впала на підлогу й розбилася на скалки.

Вранці Лихий Принц одвів Вередуху до нижнього поверху поснідати.

За столом принцеса сказала, що дуже непокоїться, як би сестри не стали їй докоряти за поспішне одруження.

Принц відповів, що спробує схилити їх до згоди, вийшов і непомітно замкнув за собою двері.

Та хоч непроханий гість і намагався розвідати всі ходи й виходи в замку, йому було б зовсім не легко розшукати котрусь із принцес, якби Цокотуха не завела розмови сама з собою.

Лихий Принц почув її голос, тихенько підкрався до дверей і побачив принцесу через замкову щілину. Він гукнув Цокотуху, і коли та озвалась, заговорив з нею так само, як і з старшою сестрою.

Принц розповів, що наважився пробратися до замку з єдиною метою — просити її негайно взяти з ним шлюб. [83]

— Слава про вашу вроду і портрети, на які я не міг намілюватися, змусили мене залишити розкішний батьків палац, знайти вас і розповісти про кохання, яке ви

запалили в моєму серці,— сказав він насамкінець.

Цокотуха відразу повірила принцу, відповіла, що згодна вийти за нього заміж, і відімкнула двері.

І тільки-но вона це зробила, як її кришталева прядка впала на підлогу й розбилася на скалки.

Тим часом Лихий Принц запросив принцесу до зали, де на великих столах стояли смачні страви та напої (адже кошик для королівських дочок щодня наповнювався вщерт), і почав її пригощати.

Спочатку Цокотуха вирішила покликати сестер, але подумавши, що вони, мабуть, сховалися в Розумниці, тут же забула про них і залюбки заторохтіла у відповідь на улесливі слова підступного хитруна.

Після сніданку Лихий Принц повів принцесу прогулятися по замку. Через якийсь час вони зазирали в її світлицю.

Коли принцеса побачила розбиту прядку, вона страшенно перелякалась, залилася слізьми і тут же розповіла про таємницю прядки.

Лихий Принц дуже зрадів, що його план так щасливо здійснюється.

Він порадив Цокотусі трохи відпочити, вийшов з світлиці, непомітно замкнув її на ключ і подався шукати Розумницю.

Лихий Принц почав оглядати покої один за одним. Усі двері були відчинені, і там нікого не було. [84]

Нарешті в кінці довгого й темного коридора принц розшукав світлицю, двері якої були замкнені зсередини, і здогадався, що Розумниця переховується саме там.

Підступний лиходій заговорив до меншої принцеси тими самими словами, що й до її сестер.

Він сказав, що наважився на дальню й небезпечну подорож і пробрався в замок з єдиною метою — благати її негайно взяти з ним шлюб.

Розумниця вирішила не відповідати зухвальцю. Та коли він пообіцяв, що однаково не відступить, поки не доб'ється свого, принцеса мовила:

— Якщо ви й справді так мене кохаєте, то виконаєте хоч би ось це моє прохання: спустіться з вежі в сад, і ми зможемо поговорити через заґратоване віконце моєї світлиці, бо двері я вам не відімкну.

Принц відповів, що не хоче покидати вежу. Проте Розумниця наполягала на своєму. Тоді зухвалець схопив грубезну колоду й силоміць вибив двері.

Аж тут він побачив в руках у принцеси сокиру, яку вона випадково знайшла біля шафи: слуги, які перед від'їздом короля лагодили в замку меблі, забули її забрати.

Від хвилювання Розумниця розшарілась, очі в неї блищали гнівом, і вона здалася Лихому Принцу ще гарнішою, ніж була насправді.

Зухвалець уже хотів кинутися їй до ніг, але принцеса відступила на крок і грізно мовила:

— Принце! Якщо ви насмілитесь підійти до мене, я зарубаю вас!

— Як?! — з удаваним розпачем вигукнув Лихий Принц. — Невже ви, така чарівна і

добра, можете так жорстоко віддячити за моє кохання? [85] Змилюйтеся наді мною! Пробачте, що я, не в силі стримати своїх почуттів, вдерся до вашої світлиці! Станьте мені за дружину, поки ваші сестри не знають про наше рішення. Бо, —додав він, — довідавшись про те, що я сватаюсь до вас, і знаючи, який я багатий та могутній, вони ніколи не погодяться на мій шлюб з вами і кожна вимагатиме, щоб я одружився з нею, як із старшою від вас. А я пропоную руку і серце вам.

Принцеса вирішила відповісти на хитрість хитрістю і помститися Лихому Принцу за його брехливість, жорстокість та підступність.

Тож вона сказала, що згодна на одруження, але просить відкласти весілля бодай до завтра. І, пообіцявши не говорити нічого сестрам, але й не випускаючи з рук своєї зброї, додала: — А тепер я хотіла б лишитись на самоті, щоб зібратися з думками. За годину я приготую в ваших покоях ліжко, де ви зможете добре виспатися до ранку.

Лихий Принц пішов геть, а Розумниця побігла до віддаленого покою, де в кутку був влаштований стічний жолоб і куди сестри щодня викидали сміття.

Принцеса хутко поклала на отвір дві тонкі жердини, вкрила їх периною, постелила простирадло і ковдру, кинула подушки й повернулася до себе.

Коли до неї знову з'явився принц, Розумниця показала відведений для нього покій і, попрощавшись до ранку, замкнулась у своїй світлиці.

Принц не роздягаючись кинувся в постіль, жердини під ним зламались, і він сторчака полетів у стічний жолоб. [86]

Почувши гуркіт, Розумниця збагнула, що все сталось, як вона задумала, і радість пойняла її серце: Лихий Принц заслужив на таку кару.

Не гаючи ні хвилини, принцеса подалася шукати сестер.

Цокотуху вона знайшла майже відразу: замкнувши середульшу сестру, принц залишив ключ у дверях. Розумниця побачила ключ, відімкнула світлицю і, розбудивши сестру, все їй розповіла.

Цокотуху наче громом уразило: хоч вона й гомоніла без у гаву про все на світі, проте насправді була така дурненька, що повірила словам Лихого Принца і тепер не могла прийти до тями від сорому.

Не в силі стримати сліз, вона пішла разом з Розумницею шукати старшу сестру.

Вони довго блукали коридорами, аж поки Розумниці спало на думку спуститися в покої нижнього поверху, що межували з садом.

Вередуку й справді знайшли там, голодну й заплакану. Трохи заспокоївши сестер, Розумниця нагодувала їх і порадила лягати спати.

Принцеси розійшлись по своїх світлицях, і глибокий сон нарешті зморив їх.

Не спав тільки Лихий Принц.

Весь у гулях і саднах, він довго лежав на дні брудного провалля.

Нарешті він над силу звівся на ноги й пішов навмання попід стіною. Так він добрався до вузького отвору, що виходив на річку, і побачив на березі рибалок.

Принц почав гукати до них. Рибалки пожаліли бідолаху й допомогли йому дістатися до берега.

Не гаючи ані хвилини, Лихий Принц наказав запрягати коні, і невдовзі його привезли [87] до батькового палацу. Лікарі заходилися лікувати його рани.

Та хоч який він був слабкий, а й на мить не забував про витівку Розумниці, і його ненависть до неї чимдалі зростала; він ні про що більше не думав, як про помсту.

Якось Вередуха та Цокотуха помітили під вікнами замку чудові дерева, гілки яких аж угиналися від соковитих слив та абрикосів.

Принцесам закортіло поласувати, і вони стали просити Розумницю, щоб та спустилася в кошику з вежі й нарвала їм фруктів.

Розумниця ніжно любила сестер і не змогла їм відмовити. Вона назбирала стільки синьобоких слив та запашних абрикосів, скільки можна було підняти нагору. Сестри наласувалися досхочу.

Назавтра перед вежею з'явилися нові дерева — цього разу на них красувалися червонобокі груші та яблука.

Сестри знову почали вмовляти Розумницю спуститися в кошику по фрукти, і вона знову погодилась виконати їхнє прохання.

Але тільки-но вона ступила на землю, як на неї з-за кущів накинулась зграя озброєних людей. Вони схопили принцесу, зв'язали її, підхопили під руки і, скочивши на коней, що духу помчали геть від замку.

То були слуги Лихого Принца.

Бо це саме він замислив хитру вигадку з деревами, щоб заманити Розумницю в пастку і помститися їй.

Слуги відвезли нещасну принцесу до принца в усамітнений замок, де він оклигував після недавніх пригод. [88]

Негідник накинувся на принцесу з брутальною лайкою, але Розумниця відповіла йому, як завжди, спокійно, твердо й рішуче.

Розлючений принц звелів замкнути її в підземеллі, а через кілька днів наказав одвезти на найвищу гору, яку тільки можна було знайти в усій окрузі, і сам невдовзі з'явився туди.

На вершині гори стояла бочка, в яку було забито безліч довжелезних цвяхів вістрями всередину.

Принц голосно зареготав і сказав, що посадить принцесу в цю бочку і скотить її з гори.

Розумниця відповіла, що ніякі тортури її не лякають і що вона не боїться погроз.

Її твердість ще більше розлютила принца. Він вирішив виконати свій замір не гаючись і нахилився до бочки, щоб востаннє пересвідчитися, чи добре загострені цвяхи.

Ну, а Розумниця не стала ловити ґав.

Коли Лихий Принц просунув голову в бочку, принцеса спритно штовхнула його всередину і відразу покотила бочку вниз.

Охорона стрімголов побігла вслід за бочкою. Але наздогнала її тільки в долині і знайшла принца ледь живого і всього заюшеного кров'ю.

Ця нова нещаслива пригода Лихого Принца вкрай засмутила його батька, якого за благодущність і надмірну поступливість усі називали Добросердим, і меншого брата, прозваного за надзвичайну вроду Ненаглядним.

Король наказав нікому не говорити про хворобу сина, але, незважаючи на цю заборону, розголос про його недугу дуже скоро дійшов до найвіддаленіших куточків світу.

І от, поки Ненаглядний Принц (а був він не тільки надзвичайно вродливий, а й навдивовижу [89] чулий та лагідний на вдачу) намагався хоч якось допомогти старшому братові, до королівського палацу звідусюди почали з'їжджатися знахарі-дури-світи. Вони навперебій пропонували свої послуги, показуючи найрізноманітніші талісмани, що нібито зціляли від усіх хвороб.

Добросердий Король мусив удатися до них по допомогу.

А Розумниця тим часом добралася до замку, де лишалися Вередуха з Цокотухою. Обійнявши й розцілувавши зраділих сестер, вона сказала, що повинна поїхати ненадовго в дуже важливі справі.

Вона вбралась у чоловічий одяг і подалася до палацу Добросердого Короля.

Ненаглядний Принц, який, незважаючи на злу вдачу свого брата, щиро любив Лихого Принца і побивався, що ніхто вже не зможе повернути його до життя, зрадів, побачивши ще одного лікаря. До того ж, юнакові дуже сподобались скромність і розумна мова приїжджого.

Розумниця теж була вражена вродою і поведженням Ненаглядного Принца.

Вона сказала, що їй відомі таємниці лікарського ремесла, які повертають до життя будь-кого.

Говорила вона так упевнено, що Ненаглядний Принц, який дуже хотів, аби його брат швидше одужав, пристав на всі її умови.

Вона розпитала про здоров'я хворого, а потім, сказавши, що їй треба взяти пляшку з живою водою, вийшла.

Її чекали досить довго. Нарешті Ненаглядний Принц послав на розшуки слугу.

Через якийсь час слуга повернувся й доповів, що обійшов увесь палац, але приїжджого лікаря ніде не знайшов. [90]

А Розумниця дісталася до покою, де лежав Лихий Принц. Вона відчинила двері, увійшла і стала перед ліжком.

Побачивши її, Лихий Принц так розлютився і, скочивши з ліжка, так несамовито загорлав, що його рани знову заюшились кров'ю.

Коли всі збіглися на його крик, Розумниці в покої вже не було. Лихий Принц заточився й, попелотнівши, впав на ліжко.

Всім стало ясно — йому вже не одужати.

Ненаглядний Принц заплакав із жалю за братом.

А його віроломний брат, чию підступність не могла побороти навіть смертельна недуга, вирішив і тут скористатися з довірливості Ненаглядного.

— Ви завжди любили мене, принце, — з удаваною щирістю мовив він, — і я знаю, як

гірко ви сумуватимете, коли мене не стане. Я безмежно вдячний вам за ваші братні почуття, що з'єднували нас протягом життя. Тепер я вмираю — тож сподіваюсь, що коли я й справді вам дорогий, ви виконаєте моє останнє прохання.

Ненаглядний Принц ніжно обійняв брата й урочисто присягнувся зробити все, чого той вимагатиме.

Тоді старший брат сказав:

— Принце! Я помру спокійний, якщо знатиму, що ви помститеся за мене. Ось чому я прошу вас, не гаючи часу, одружитися з Розумницею. Вона радо погодиться на шлюб з таким красенем, як ви. Але тільки-но ця спритна принцеса опиниться у вашій владі, ви мусите її вбити.

Ці слова вжахнули Ненаглядного Принца. Він зрозумів підступність брата, але не знайшов [91] сили відмовитися від клятви, якою присягнувся в його останній час. Невдовзі Лихий Принц помер. Непомітно вибравшись з палацу Добросердного Короля, Розумниця щасливо дісталася до замку.

Незбаром принцес повідомили, що з походу повернувся їхній батько.

Король поспішив до дочок, обійняв їх і зажадав, щоб вони показали свої чарівні пряжки.

Вередуха першою пішла в покої до Розумниці, взяла там прядку й показала її королю. Потім вона поклала прядку на місце. Те саме зробила й Цокотуха. Ну, а Розумниця — вона принесла свою прядку.

Але король не дуже довіряв старшим дочкам і тому звелів показати йому всі три пряжки разом.

Тільки менша принцеса змогла покласти перед батьком свою кришталеву прядку.

Король так розгнівався на старших дочок, що наказав негайно одвезти їх до чарівниці, яка дала йому пряжки, і переказати, аби вона залишила принцес у себе й придумала для них кару, яку вони заслужили своїми лінощами, непослухом і легковажністю.

Чарівниця одвела сестер до великої зали в своєму палаці, де на стінах були намальовані картини, що зображали різні повчальні історії з життя жінок, які успавилися своєю доброчесністю і працьовитістю.

А що все в цьому палаці було незвичайне, то й картини на стінах теж мали чарівну властивість: люди, зображені на малюнках, рухались і робили свої справи — так, наче були не намальовані, а [92] живі. Можна було годинами спостерігати за їхніми потрібними й корисними ділами, що були гідні найглибшої поваги і не мали нічого спільного з тим, чим досі займалися принцеси.

Чарівниця сказала, що коли сестри в усьому наслідуватимуть цих жінок, то теж заслужать шану серед людей, бо тільки неробство й легковажність є джерелом усіх їхніх нещасть; їм слід відмовитись від лінощів і по-справжньому взятися до роботи.

Вона дала сестрам кошики та сапки і, не звертаючи, уваги на їхні ремствування, наказала щодня ходити на город полоти бур'ян та збирати горох.

Ненаглядний Принц послав тим часом сватів до Розумниці.

Вислухавши їх, принцеса затремтіла від страху. Вона подумала, що молодий принц вирішив з нею одружитися за наказом старшого брата, аби помститися за нього.

Розумниця поїхала порадитись до чарівниці, яка дала принцесам кришталеві прядки і яку вона дуже поважала за справедливість і мудрість.

Добра жінка вислухала бідолашну дівчину, але нічого не стала їй пояснювати, а тільки мовила:

— Принцесо! Ви завжди були розумною і розважливою. Тож ви дасте собі раду й без допомоги моїх чар.

Розумниця повернулась додому дуже засмучена: адже їй знову треба було все вирішувати самій.

Через кілька днів король спорядив пишний почет і відправив дочку до Ненаглядного Принца. [93]

В королівстві Добросердого Короля принцесу зустрів принц, який виїхав їй назустріч за наказом батька.

Та хоч він був розкішно вбраний і тримав у руках чудові квіти, всіх уразив його розпачливий вигляд.

Молодих повели до столу, і всі сіли бенкетувати під гучні звуки веселої музики та яскраві спалахи феєрверка.

Та, покуштувавши весільного пирога, Розумниця попросила в Ненаглядного Принца дозволу ненадовго залишити свято.

Вона наказала своїй покоївці принести їй в опочивальню соломи, козячий міхур, відерце баранячої крові й лантух телячих кісток, що залишилися після вечері.

Замкнувшись, Розумниця змайструвала з соломи велику ляльку, напхала її телячими кістками, сховала всередині козячий міхур, наповнений баранячою кров'ю, одягла ляльку в нічну сорочку, наділа їй на голову чепчик, а тоді знову вийшла до гостей.

Після бенкету придворні побажали молодим щастя і залишили їх на самоті. Останньою попрощалася головна фрейліна, яка погасила свічку й зачинила за собою двері.

Скориставшись з темряви, Розумниця взяла солом'яну ляльку, кинула її на ліжку, а сама сховалася в найдальшому кутку опочивальні. Принц, який мусив виконати свою клятву, підійшов до ліжка, вихопив з піхов шпагу і з розпачливим стогоном встромив її в груди уявної принцеси.

На підлогу полилася кров.

Принц заточився. [94]

— Горе мені! — вигукнув він. — Що я накоїв!.. Адже я знав, що мій мстивий брат хитрістю примусив мене присягнутися йому... Тільки-но я вперше побачив цю прекрасну принцесу, її краса зачарувала мене, і все-таки я не наважився зламати ганебну клятву... Ну що ж, Лихий Принце, я виконав твоє бажання, несправедливо помстившись бідолашній дівчині. Але тепер я мушу спокутувати провину, помстившись за Розумницю власною смертю. Тепер моя шпага прислужиться мені самому...

Розумниця почула, як принц шукає зброю, що перед тим кинув на підлогу. Вона вигукнула:

— Принце, я не вмерла! Я знала, що у вас добре серце, і була певна, що ви щиро розкаюватиметесь у сподіяному. Ось чому я вирішила оберегти вас від злочину.

І вона розповіла Ненаглядному Принцу про солом'яну ляльку.

Принц, не тямлячися з радості, кинувся Розумниці до ніг і дякував за те, що вона не дала йому вчинити злочин.

Згодом вони ще не раз згадували про цю сумну пригоду і завжди вихваляли кмітливість та розум, що так щасливо врятували їх од страшного лиха.

ОСЛЯЧА ШКУРА

Жив собі один дуже багатий і могутній король. Золота й солдатів було в нього стільки, скільки жоден інший король і уві сні не бачив. Та й за дружину він собі взяв найкрасивішу і найрозумнішу принцесу на світі.

Довгі роки король з королевою жили у злагоді, і тільки одне заважало їхньому повному щастю — у подружжя не було дітей.

Нарешті вони надумали взяти дівчинку і виховувати її, як рідну дочку.

Незабаром така нагода трапилась.

Несподівано помер близький друг короля, і після нього лишилася дочка, молода принцеса, кращої за яку ніхто ніде й не бачив.

Король з королевою розповіли їй про свої наміри, а коли вона погодилась, то відразу ж відвезли принцесу до себе в палац.

Королівський палац славився своєю пишністю на весь світ. Міністри короля були надзвичайно мудрими, воїни — хоробрими і відданими, слуги — меткими і працьовитими, а в королівських стайнях стояли найкращі в світі коні, вкриті розкішно вигаданими попонами. [96]

Та найбільше король пильнував звичайнісінького сірого осла з довжелезними вухами, якого велів тримати окремо в найкращому стійлі.

Це був незвичайний осел. Щоранку на його підстилці знаходили золоті монети, які й збирали, коли осел прокидався.

Але ж трапляється так, що й найбільшому щастю надходить кінець.

Якось королева занедужала. З кожним днем їй ставало гірше й гірше.

Засмучений король дні і ночі не відходив од ліжка своєї улюбленої дружини.

Та вона дедалі слабшала, і лікарі зрештою в один голос сказали, що королева не видужає. Тоді король звернувся до добрих чарівниць, але й вони не знали, чим зарадити біді.

Незабаром це зрозуміла й сама королева.

Вона покликала короля і сказала:

— Я знаю, що "скоро помру. Перед смертю я хочу попросити вас про одне: якщо ви надумаете коли-небудь одружитися, то візьміть шлюб лише з тією жінкою, яка буде гарнішою й кращою за мене. Обіцяйте, що виконаєте останнє моє бажання.

Король обіцяв королеві ніколи не забувати про її прохання, і невдовзі вона померла.

Поховавши дружину, король не знаходив собі місця від горя. Він нічого не їв і не пив і так постарів, що придворні жахалися від цієї переміни.

Якось, коли король, зітхаючи й ридаючи, сидів у своїх покоях, до нього з'явилися міністри і почали просити, щоб він перестав сумувати і скоріше одружився.

Але король навіть і слухати не хотів про це. Він нагадав міністрам про обіцянку, яку дав покійній дружині, і просив їх більше ніколи не приходити до нього з такими розмовами. [97]

Та минали дні, а міністри не переставали надокучати королю. Нарешті вони так набридли йому своїми проханнями, що король сказав:

— Я обіцяв небіжчиці королеві одружитися вдруге, якщо знайду принцесу, яка буде гарнішою і кращою за неї. Але ж усім відомо, що такої принцеси немає в цілому світі. Тому я ніколи й не одружусь.

Почувши ці слова, міністри зраділи, що король хоч трохи здався на їхні умовляння, і почали показувати йому портрети найславетніших красунь. Вони сподівалися, що за цими портретами король обере собі дружину.

Але він казав, що небіжчиця була незрівнянно гарніша, і міністри щоразу йшли від нього ні з чим.

Нарешті найголовніший міністр з'явився до короля і, низько вклонившись, нагадав йому про королівську вихованку, яка, на думку всіх, була і розумом, і красою не гірша за померлу королеву.

Король подумав, що вона справді розумніша й красивіша за королеву, і, не відмовляючись більше, погодився на шлюб з вихованкою.

Міністри і всі придворні зустріли цю новину з захопленням, але принцесі вона здалася жахливою.

Їй зовсім не хотілося стати дружиною старого короля, і тому вона кинулась перед ним на коліна, благаючи змінити своє рішення.

Та король і слухати не хотів її заперечень і наказав якомога швидше готуватися до весілля.

Молода принцеса була у відчаї. Вона не знала, що їй робити.

Нарешті вона згадала про чарівницю Бузку, свою хрещену матір, і надумала порадитися з нею. [98]

Тієї ж ночі вона вирушила до чарівниці в золотому візочку, запряженому великим старим бараном, який знав усі дороги, і щасливо доїхала до житла своєї хрещеної матері.

Чарівниця уважно вислухала розповідь принцеси і сказала, що їй уже все відомо.

— Але, — вела вона далі, — вам немає чого хвилюватися, бо якщо ви точно виконуватимете все, що я вам пораджу, нічого лихого не станеться.

Принцеса обіцяла бути слухняною, і чарівниця сказала:

— Передусім зажадайте від короля сукню, блакитну, як небо. Я певна, що, незважаючи на всю його могутність, він не зможе дістати вам такої сукні.

Принцеса подякувала чарівниці за пораду і повернулась додому.

Наступного ж ранку вона сказала королю, що не стане й слухати про шлюб доти, поки не одержить від нього в подарунок сукню, блакитну, як небо.

Зраділий король покликав найкращих своїх майстрів і наказав їм пошити сукню, блакитну, як небо.

— А якщо не догодите принцесі, — додав він, — я накажу повісити вас всіх!

Та, на щастя, королю не довелося виконувати своєї погрози: наступного дня майстри принесли замовлену сукню, і проти неї саме блакитне небесне шатро, оточене золотими хмаринками, здалося не таким гарним.

Одержавши сукню, принцеса не стільки зраділа, як перелякалася, не знаючи, що їй далі робити.

Довелося знову поїхати до хрещеної матері за порадою. [99]

Чарівниця дуже розсердилась, що задум її не здійснився, але, подумавши трохи, порадила зажадати від короля сукню, срібну, як місяць.

Король знову звелів покликати найкращих майстрів, які тільки були в королівстві, і таким грізним голосом віддав їм наказ, що не минуло й доби, як майстри принесли готову сукню.

Побачивши це чудове вбрання, принцеса засумувала ще дужче.

Тоді, дізнавшись про другу невдачу, чарівниця Бузку сама поспішила до принцеси і сказала:

— І того, і другого разу королю пощастило виконати ваші прохання. Подивимось, чи пощастить йому зробити це зараз, коли ви зажадаєте від нього сукню, блискучу, як сонце. Навряд чи йому пощастить дістати таке вбрання, а якщо я й помилюся, то принаймні ми виграємо час.

Принцеса погодилась і зажадала від короля сукню, блискучу, як сонце.

Король, не вагаючись, віддав усі діаманти й рубіни з своєї корони, та ще звелів нічого не шкодувати, щоб зробити вбрання якомога подібнішим до сонця.

Тому, коли сукню принесли й розгорнули, всі відразу ж замружили очі: вона дійсно засліплювала, як справжнє сонце. (Скажу по секрету, що саме з того часу й увійшли в моду зелені та чорні окуляри).

Що ж трапилося з принцесою, коли вона побачила сукню? Адже вона ні в чому не могла докорити королю: такої сукні й справді ніхто ще не бачив у всьому світі. [100]

Молода принцеса страшенно засмутилась і побігла в свою кімнату, сказавши, що у неї від блиску розболілися очі. Там на неї вже чекала чарівниця Бузку, якій було дуже соромно, що всі її поради закінчуються так невдало.

— Ну, а тепер, дитино моя, — сказала вона принцесі, витираючи хусточкою з її щічок сльози, — ми піддамо короля найстрашнішому випробуванню. Вам треба піти до нього і зажадати шкуру його улюбленого осла. Її вже він напевно не віддасть нікому.

Принцеса дуже зраділа цій пораді, бо була певна: король нізащо не погодиться вбити осла.

Вона весело побігла до короля і зажадала від нього осячу шкуру.

Король хоча й здивувався з такої несподіваної вимоги, але, не роздумуючи, виконав

її. Бідолашного осла убили і шкуру його урочисто принесли принцесі.

Тепер вона вже зовсім не знала, що їй робити. Але тут до неї знову з'явилася чарівниця Бузку.

— Не побивайтеся так сильно, моя люба! — сказала вона, заставши принцесу всю в сльозах. — Можливо, все, що сталося, обернеться на краще. Загорніться в осялячу шкуру і мерщій тікайте з палацу. З собою не беріть нічого: скриня з вашими сукнями і прикрасами їхатиме за вами під землею. Ось вам моя чарівна паличка. Коли скриня вам буде потрібна, вдарте паличкою по землі, і вона з'явиться перед вами. Ну, а тепер тікайте швидше, дорога кожна хвилина.

Принцеса з вдячністю поцілувала хрещену матір, натягла на себе бридку осялячу шкуру, вимазала собі обличчя сажею з комина й вийшла з палацу так, що її ніхто й не впізнав. [101]

Втеча принцеси зчинила великий переполох.

Король, який уже встиг приготувати пишний бенкет, страшенно розлютився і звелів розіслати в погоню за принцесою сотню вершників і тисячу стрільців.

Але чарівниця зробила принцесу невидимою для очей королівських слуг, і королю зрештою довелося відмовитися від марних розшуків.

А принцеса тим часом ішла шляхом-дорогою.

Вона йшла та йшла, заходила до різних людей і просила найняти її хоча б служницею. Але ніхто не хотів брати принцесу до себе, тому що в осялячій шкурі вона здавалася надзвичайно бридкою.

Нарешті вона дійшла до великого міста, біля брами якого стояв маленький будиночок.

Хазяйка цього будинку погодилась взяти бідолашну принцесу до себе в робітниці.

Принцеса вклонилась, подякувала хазяйці і спитала, що має робити. Хазяйка сказала, що вона мусить прати білизну, доглядати за індіками, пасти овець і чистити свиням корита, а дівчина була така стомлена дальньою дорогою і так хотіла знайти хоч якесь пристановище, що радо пристала на ці умови.

Принцесу помістили в темній комірчині за кухнею. З першого ж дня челядь почала глузувати з її брудної одежі та осялячої шкури. Нарешті до неї потроху звикли. До того ж працювала вона дуже старанно, і хазяйка сама почала пильнувати, щоб її не ображали.

Принцеса пасла овець та індиків і робила це так добре та вправно, що, здавалося, ніби нічим іншим вона ніколи й не займалася. [102]

Одного разу, сидячи в зажурі на березі прозорого струмка, принцеса захотіла помилуватися своїм відображенням у воді.

Вона нахилилася над струмком, але, побачивши себе в бридкій осялячій шкурі, страшенно перелякалась.

Принцесі стало соромно, що вона така брудна. Швидко скинувши осялячу шкуру, вона почала відмивати бруд з личка й рук, і вони знову стали білі, як слонова кістка, а рум'янець — ніжний, як вранішня зоря.

Та радіти їй довелося недовго, бо ввечері знову треба було повертатися додому. І вона знову мусила натягти на себе бридку осяччу шкуру.

На щастя, наступного дня було свято, і принцесу не примушували працювати. Вона скористалася з цього і вирішила вбратися в одну з своїх пишних суконь.

Дівчина вдарила по землі чарівною паличкою, і в ту ж мить скриня з вбранням з'явилася перед нею.

Принцеса дістала блакитну сукню, пішла до себе в комірчину й почала її приміряти.

І хоч комірчина була така маленька, що шлейф сукні ніде було розгорнути, ця розвага все-таки трохи втішила бідолашну.

Красуня глянула на себе в люстерко, помилувалася своїм вбранням і відтоді поклала собі кожного свята одягати по черзі свої багаті сукні.

Минали дні. Час од часу, приміряючи пишні шати, принцеса прикрашала свої чарівні біляві кучері квітами й діамантами і тільки сумно зітхала, думаючи про те, що, крім овець та індиків, їй ніхто не може побачити в такому гарному вбранні. [103]

На людях принцеса, як і раніше, з'являлася завжди в своїй огидній осяччій шкурі, і тому їй так і прозвали — Осячча Шкура.

Та трапилось якось, що однієї неділі, саме коли Осячча Шкура приміряла сукню, схожу на сонце, з полювання повертався молодий і вродливий принц, син короля того королівства.

Випадково він заїхав відпочити в той самий будинок, де Осячча Шкура працювала служницею. Він попоїв з дороги, посидів трохи, а потім пішов блукати по будинку та подвір'ю, зазираючи в найдаальші закутки.

Гуляв він так, гуляв та й забрів у темний коридор. В кінці коридора принц побачив замкнуті двері. А що він був дуже цікавий, то захотів довідатися, хто живе за цими дверима, і зазирнув у замкову щілину.

Як же він здивувався, коли побачив у тісній кімнатці прекрасну, пишно вбрану принцесу!

Ледве вибравшись із цього брудного й похмурого закутка, принц побіг до хазяйки і став розпитувати, хто живе в комірчині.

Йому сказали, що там живе служниця Осячча Шкура, названа так тому, що вона замість сукні носить осяччу шкуру, та ще й таку брудну і засмальцьовану, що ніхто не хоче ні говорити з нею, ні навіть дивитися в її бік. Взяли ж Осяччу Шкуру в цей дім лише для того, щоб вона пасла овець та чистила свиням корита.

Більше принц ні про що й не довідався.

Того ж вечора він повернувся в королівський палац, але так і не міг забути красуню, яку випадково побачив у щілину дверей.

Він страшенно шкодував, що не зайшов у комірчину познайомитися з невідомою принцесою, [104] і дав слово неодмінно зробити це іншим разом.

Думаючи безперестану про чарівну красуню, молодий принц тяжко захворів.

Батько й мати, у яких він був єдиним сином, впали в розпач. Вони покликали

лікарів, обіцяли їм у нагороду всі свої багатства, але ті нічим не могли зарадити.

Нарешті лікарі здогадались, що, мабуть, принц захворів з великої журби, і сказали про це його батькам.

Королева негайно пішла в кімнату до сина й почала слізно благати, щоб він розповів їй про свою біду. Але принц нічого не відповідав.

Тоді королева стала на коліна і крізь сльози сказала:

— Ах, любий мій сину, ми нічого не пошкодуємо, аби врятувати тобі життя. Але ж врятуй і ти нас, бо ми з батьком помремо з горя, якщо з тобою щось станеться. Скажи мені, чого ти хочеш, і повір, що хоч би чого ти забажав, усе буде зроблено.

— Ну, гаразд, — відповів нарешті принц, — коли вже неодмінно треба розповісти, чого я хочу, то я вас послухаю. Так, матінко, я хочу, щоб Осляча Шкура спекла мені пиріг і принесла його сюди.

Королева здивувалась з такого химерного бажання. Вона покликала придворних і спитала, хто така ця Осляча Шкура.

— Ваша величносте, — сказав один придворний, який випадково бачив дівчину, — це така бридка бруднуля! Вона живе недалеко звідси і пасе овець та індиків.

— Це байдуже, — сказала королева. — Мабуть, мого сина, коли він повертався з полювання, [105] почастували пирогом, який вона спекла. Ну, та коли від цього йому може стати легше, я велю, щоб Осляча Шкура (якщо вже є така) спекла йому пиріг.

Придворні миттю побігли до Ослячої Шкури і передали їй наказ королеви, додавши, щоб вона виконала його якомога краще і швидше.

Дехто казав, що в ту хвилину, коли принц зазирнув у замкову щілину, Осляча Шкура нібито помітила його, а потім, виглядаючи в маленьке віконечко і стежачи за ним, дівчина переконалася, що він молодий, вродливий і стрункий. А дехто додавав до цього ще й те, що вона його не забула і досить часто згадувала, зітхаючи.

Але так чи інакше, а Осляча Шкура дуже зраділа з того, що про неї дізналися.

Вона замкнулася в своїй комірчині, швидко скинула брудну осялчу шкуру, старанно вимила обличчя і руки, гарно зачесала волосся, одягла чисту сукню й заходилася біля пирога. Борошно вона взяла найкраще, найбільше, а масло і яйця — найсвіжіші.

Замішуючи тісто, — навмисне чи ненавмисне, — вона зронила з пальця обручку, яка впала в тісто та там і залишилась. А як тільки пиріг спікся, принцеса знову натягла на себе бридку шкуру, вийшла з кімнати, подала пиріг придворному і спитала його про здоров'я принца.

Але придворний подумав, що нічого йому з нею базікати, а тим більше вести з собою в палац, і мерщій побіг з пирогом до принца.

Той вихопив пиріг з рук придворного і почав їсти його так похапливо, що всі лікарі тільки головами хитали й говорили, що це не провіщає нічого хорошого. [106]

І справді, принц так накинувся на пиріг, що мало не проковтнув каблучку, яка була в ньому запечена. Та він не розгубився, швидко вийняв каблучку з рота і став їсти пиріг уже не так похапливо.

Потім він довго роздивлявся каблучку. Вона була золота, з рідкісним смарагдовим

самоцвітом посередині, і така маленька, що могла налізти хіба що тільки на самий тоненький пальчик.

Принц усе цілував каблучку, потім поклав її під подушку і діставав звідти кожної хвилини, коли думав, що на нього ніхто не дивиться.

І знову він почав сумувати й думати-гада-ти, як би йому побачити ту, кому ця каблучка належала. Адже коли він попросить, щоб до палацу привели Ослячу Шкуру, яка спекла йому пиріг, то її нізачо туди не покличуть, а коли розповість, що бачив у замкову щілину, то з нього почнуть глузувати і скажуть, що це йому привиділось.

Від таких думок принц занедужав ще більше, і лікарі не знали, що й подумати.

Нарешті, порадившись, вони сказали королеві, що син її хворіє від кохання.

Королева кинулась до принца разом з королем, який теж був страшенно засмучений.

— Любий мій сину, — вигукнув король розпачливо, — назви нам дівчину, яку ти кохаєш, і ми обіцяємо, що одружимо тебе з нею, навіть якщо вона буде найостаннішою служницею!

Королева, обіймаючи сина, підтвердила обіцянку короля. А принц, зворушений слізьми і добротою своїх батьків, відповів їм:

— Любі батько і мати! Я й сам не знаю, хто та дівчина, яку я так палко покохав. Але я одружуся [107] тільки з тією, якій ця каблучка буде до руки, хоч би хто вона була.

І він вийняв з-під подушки каблучку Ослячої Шкури й показав її королю та королеві.

Король з королевою взяли каблучку, з цікавістю розглядали її, і, подумавши, що така витончена прикраса може підійти на пальчик тільки найчарівнішої дівчини в світі, погодилися з принцом.

Король, обійнявши сина, вийшов з його кімнати і звелів негайно бити в барабани й сурмити в сурми, а по всьому місту розіслати скороходів, щоб вони скликали до палацу всіх дівчат приміряти смарагдову каблучку.

Цілий день скороходи бігали по вулицях, повідомляючи, що дівчина, якій каблучка буде до руки, одружиться з молодим принцом.

Спочатку до палацу з'явилися принцеси, за ними герцогині, маркізи та баронеси, а потім і всі придворні дами, але хоч як вони намагалися зробити свої пальці тоншими, жодна не змогла надіти каблучку.

Довелося запросити городянок. Та хоч які вони були гарненькі, а все-таки їхні пальці були надто товсті й теж не пролізали в каблучку.

Нарешті черга дійшла до служниць королеви, але їх також спіткала невдача. Ніхто з них не міг надіти каблучку на палець.

Тоді принц наказав покликати куховарок, посудниць і свинопасок, але їхні загриблені від роботи пальці не пролізли в каблучку далі нігтя.

— А чи приводили цю Ослячу Шкуру, яка нещодавно спекла мені пиріг? — спитав принц.

Придворні зареготали й відповіли йому, що Ослячу Шкуру ніхто й не збирався

кликати до палацу, бо вона надто брудна й бридка. [108]

— Негайно пошліть по неї, — звелів король, — а то ще скажуть, що ми когось забули!

Тоді придворні, підсміюючись та глузуючи, побігли по Осяччу Шкуру.

Принцеса чула бій барабанів та вигуки скороходів і здогадалась, що вся ця метушня знялася через її каблучку.

Спочатку вона дуже хвилювалася, чи не знайдеться, бува, яка-небудь інша принцеса, котрій її каблучка виявиться до руки, але коли побачила королівських придворних біля дверей своєї комірчини, зрозуміла, що всі побоювання марні, і її страх змінився радістю.

Принцеса швиденько зачесалась і наділа сукню, срібну, як місяць.

Почувши стукіт у двері, дівчина миттю накинула зверху сукні осяччу шкуру й відчинила.

Придворні глузливо вклонились Осяччій Шкурі і сказали, що король кличе її до себе, щоб одружити з нею сина, а потім, регочучи, повели її в палац.

Вражений незвичайним одягом Осяччої Шкури, принц не міг повірити, що це та сама дівчина, яку він бачив такою прекрасною і гарно вбраною крізь щілину у дверях.

Засмучений і зніяковілий, він спитав у неї:

— Це ви живете в кінці темного коридора в тому маленькому будиночку, куди я нещодавно заїжджав з полювання?

— Так, принце, — відповідала дівчина.

— Покажіть мені вашу руку, — сумно сказав принц, зітхаючи.

Як же здивувався король та королева й усі придворні, коли з-під брудної шкури показала маленька ніжна ручка і коли каблучка прийшлася дівчині саме в пору! [109]

В цю мить принцеса ледь обернулась, і осячча шкура впала з її плечей.

Всі побачили таку красуню, що принц, вражений її вродою, відразу забув про свою хворобу і, не тямлячися з радості, кинувся перед принцесою на коліна,

Король та королева теж стали обіймати її і питати, чи згодна вона одружитися з їхнім сином.

Принцеса зашарілася і не знала, що сказати їм у відповідь. Аж тут стеля розкрилась, і в залу на колісниці з бузкових квітів та гілок, від яких вона й дістала своє ім'я, спустилася чарівниця Бузку й розповіла всім присутнім історію принцеси.

Принц був у захваті від гідності та скромності своєї нареченої, а король з королевою, вислухавши розповідь чарівниці, ще більше покохали принцесу і відразу ж наказали готувати пишний весільний бенкет.

На весілля з'їхалися королі з усього світу. Одні їхали в каретах, другі верхи, а ті, хто був з дальніх країв, — на слонах, тиграх і навіть на орлах. Приїхав на свято і названий батько принцеси, який дуже розкаювався в своїх колишніх замірах.

Весілля тривало три місяці, і його відсвяткували з такою пишністю, що й уявити собі не можна.

Але принц і його молода дружина звертали дуже мало уваги на всю цю розкіш: вони дивились одне одному в очі і тільки одне одного й бачили.